

Sociaal-Economische
Raad Curaçao

Aan de Minister van Sociale Ontwikkeling,
Arbeid en Welzijn (SOAW) ai.
Dhr. mr. drs. J. Sylvania
Pietermaai 17
Alhier

Datum: Willemstad, 17 december 2024

Ref.nr.: 098/2024-SER

Betreft: Advies inzake het concept van de Ministeriële regeling, met algemene werking, ter uitvoering van artikel 13, eerste lid, van de Landsverordening minimumlonen¹ (Zaaknummer 2024/047434-2024/048443; ref.nr. 091/SER-2024)

Excellentie,

Gaarne vragen wij hierbij uw aandacht voor het volgende.

Op 10 december 2024 heeft de Sociaal-Economische Raad (SER) uw adviesverzoek ontvangen met betrekking tot het concept van een Ministeriële regeling, met algemene werking, ter uitvoering van artikel 13, eerste lid, van de Landsverordening minimumlonen (zaaknummer 2024/0047434-2024/048443; ref.nr. 091/SER-2024).

Het aangehechte advies is vastgesteld tijdens de buitengewone plenaire vergadering van de SER op 17 december 2024, na een grondige voorbereiding en bespreking.

Voor een gedetailleerde toelichting op de bevindingen en aanbevelingen van de SER verwijzen wij u graag naar het bijgevoegde adviesdocument.

Met de meeste hoogachting,

Namens de Sociaal-Economische Raad,

De fungerend Voorzitter,

Dhr. mr. J.H. Jacobs

De Algemeen Secretaris,

Dhr. drs. R.J. Henriquez

cc.

De Minister van Algemene Zaken,
De Minister van Economische Ontwikkeling,
De Sector Arbeid van het Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn (SOAW),
De Directie Wetgeving en Juridische Zaken van het Ministerie van Algemene Zaken (WJZ),
De Beleidsorganisatie van het Ministerie van Economische Ontwikkeling (MEO).

---

¹ P.B. 2022, no. 135 (GT)

Sociaal-Economische Raad

De Sociaal-Economische Raad (SER) is een vast college van advies met als taak de regering en de Staten te adviseren over het te voeren sociaaleconomisch beleid, aangelegenheden van sociaaleconomische aard en over wettelijke regelingen van sociaaleconomische aard.

Richtinggevend bij de advisering door de SER is het hanteren van een breed welvaartsbegrip waarbij het niet alleen gaat om materiële vooruitgang, maar ook om aspecten van sociaal welzijn en een goede kwaliteit van de leefomgeving, kortom een duurzame ontwikkeling van de samenleving.

De SER streeft daarbij naar kwaliteit en draagvlak: hoge deskundigheid in combinatie met breed gedragen overeenstemming en steun in de samenleving.

Dat kan door in tripartiete vorm – werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers en onafhankelijke leden – te discussiëren over beleid en beleidsvoornemens van de regering en daarover gevraagd en ongevraagd te adviseren.

Diverse maatschappelijke organisaties krijgen ook een luisterend oor bij de SER; afhankelijk van het onderwerp ter advisering, worden deze organisaties op uitnodiging van de SER gevraagd hun deskundigheid in te brengen.

Actuele informatie over de samenstelling en de werkzaamheden van de SER, adviezen, persberichten en het laatste nieuws zijn te vinden op de website van de SER.

Sociaal-Economische Raad
Ansinghstraat 15-17
Willemstad, Curaçao
T (+5999) 461 5406 / 5328
E info@ser.cw
www.ser.cw

Overname van teksten is toegestaan onder bronvermelding

Inhoudsopgave

Samenvatting van conclusies en aanbevelingen	1
1. Inleiding	3
1.1 Achtergrond adviesverzoek	3
1.2 Doel en strekking van de conceptregeling	3
1.3 Aanpak adviesverzoek	4
1.4 Oordeel vooraf	5
1.5 Leeswijzer	7
2. Het standpunt van de SER	8
2.1 Internationaal kader	8
2.1.1 Duurzame ontwikkelingsdoelen	8
2.1.2 Global Coalition for Social Justice	9
2.1.3 Global Deal (OECD)	9
2.1.4 International Organization of Employers (IOE)	10
2.2 Juridische kaders (nationale en internationale)	11
2.2.1 Nationaalrechtelijke kaders	11
2.2.2 Internationaalrechtelijk kader	12
3. Economische draagkracht en groeipotentieel	14
3.1 Minimumloonverhoging in economisch perspectief	14
3.2 Macro-economisch effecten en werkgelegenheid	17
3.3 Werkgelegenheidseffecten	19
4. Samenvatting en aanbevelingen	22
4.1 Belangrijkste bevindingen	22
4.2 Aanbevelingen voor beleidsimplementatie	22
Conclusie	26

Bijlage: Aanbiedingsbrief d.d. 11 december 2024 van het Ministerie van Economische Ontwikkeling; referentie nummer 093/2024/SER ter zake aanbieding, "Macro-economische Impactanalyse Indexering Wettelijk Minimumloon"

Advies van de Sociaal-Economische Raad (SER) zoals vastgesteld tijdens de op 17 december 2024 gehouden buitengewone plenaire vergadering betreffende de concept-Ministeriële regeling, met algemene werking, ter uitvoering van artikel 13, eerste lid, van de Landsverordening minimumlonen¹ (Zaaknummer 2024/047434 - 2024/048443.; ref.nr. 91/SER-2024);

Samenvatting van conclusies en aanbevelingen

- Op 10 december 2024 heeft de SER een adviesaanvraag ontvangen van de Minister van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn (SOAW) met betrekking tot de beoordeling van een concept Ministeriële regeling, met algemene werking, ter implementatie van artikel 13, eerste lid, van de Landsverordening minimumlonen. Deze bevoegdheid komt de Minister toe op grond van artikel 2, tweede lid, van de Landsverordening Sociaal-Economische Raad (A.B. 2010, 87, bijlage p, zoals gewijzigd bij P.B. 2017, no. 70).
- Deze concept Ministeriële regeling heeft tot doel het huidige minimumuurloon te indexeren van NAf 11,28 naar NAf 11,72, met ingang van 1 januari 2025.
- In dit verband, waarbij de voorgestelde verhoging van het minimumuurloon NAf 0,44 bedraagt, heeft de SER vastgesteld dat de Minister in de Toelichting bij de conceptregeling verschillende overwegingen heeft uiteengezet om de voorgestelde indexatie van 3,9% te rechtvaardigen. Deze overwegingen omvatten de impact van de minimumloonverhoging op andere loonschalen, de totale loonkosten, de effecten op de economie, de werkgelegenheid en het prijsniveau.
- Op basis van deze factoren concludeert de Minister dat een verhoging van het minimumloon zowel sociaal als economisch gerechtvaardigd is en tevens gedragen kan worden door de groei van de economie in Curaçao van 2025. De Minister erkent echter dat de indexatie van het minimum uurloon, hoewel sociaal gewenst, niet volledig toereikend is om de armoedeproblematiek in Curaçao aan te pakken.
- Het minimumuurloon en het maandsalaris op Curaçao blijkt fors lager te zijn waarbij het minimum maandsalaris (NAf. 2.029,90) zelfs onder het maandelijks bestaansminimum valt per 2024 (NAf. 2.477) voor een één ouder gezin met twee kinderen, aldus de Toelichting op de Ministeriele regeling.
- De SER heeft op basis van de onderbouwing van de Minister een grondig oordeel gevormd over de voorgestelde minimumloonverhoging per 1 januari 2025. Dit oordeel is gebaseerd op uitgebreid onderzoek naar internationale ontwikkelingen en trends alsmede (minimumloonaanpassingen), ambtelijke adviezen en wetenschappelijke literatuur.
- Het Ministerie van Economische Ontwikkeling (MEO) heeft een macro-economische impactanalyse uitgevoerd van de voorgenomen indexering van het wettelijk minimumloon per januari 2025. Deze analyse, uitgevoerd in opdracht van de SER², biedt een onderbouwde analyse van de verwachte gevolgen van de voorgenomen indexering voor de Curaçaose economie. De verhoging leidt naar verwachting tot een toename van de loonkosten voor bedrijven met NAf 42,9 miljoen per jaar, waarvan totale additionele toename aan brutoloonkosten NAf 35,4 miljoen en totale additionele sociale premies kosten voor de werkgever NAf 7,5 miljoen bedraagt, wat, naar verwachting een prijsverhogend effect zal hebben op de consumptie. Dit wordt weerspiegeld in een stijging van de prijs van productie voor bedrijven (1,5%), de consumptieprijs (0,8%) en de uitvoerprijs (0,8%), en daardoor een verlaging van de particuliere consumptie en de uitvoer. De toename van de lasten in de private sector heeft eveneens als gevolg dat het reële vermogen afneemt en werkgevers minder geneigd zullen zijn om te investeren. Een verwachte daling in het niveau van investeringen (-0,1%), consumptie (-0,4%) en volume uitvoer (-0,8%) hebben een negatief effect op de reële groei van het BBP (-0,5%-punten). Dit kan worden toegeschreven

¹ P.B. 2022, no. 135 (GT)

² Zie de aanbieding brief d.d. 11 december 2024 van het Ministerie van Economische Ontwikkeling; referentie nummer 093/2024/SER

aan de verminderde vraag als gevolg van hogere prijzen en de impact op de bedrijfskosten. Het verlies van 300 arbeidsplaatsen wordt verwacht, met name door hogere loonkosten, de daaruit voortvloeiende aanpassingen op de arbeidsmarkt en een afname van investeringen als gevolg van de verhoging van het minimumloon. De verhoging van het minimumloon heeft naar verwachting invloed op de handelsbalans, met een daling in zowel de uitvoer (-0,8%-punten) als de invoer (-0,3%-punten). Dit kan wijzen op een afname van de concurrentiekracht en een verandering in de handelsdynamiek. De inkomsten uit directe en indirecte belastingen worden verwacht te stijgen met NAf 3,5 miljoen, wat suggereert dat de loonsverhoging deels wordt gecompenseerd door een breder belastingeffect in de economie.

- De SER verwijst voor haar aanbevelingen met betrekking tot de indexatie van de minimumlonen voor 2024 graag naar het SER-advies (127/2023-SER). Veel van deze aanbevelingen zijn algemeen geformuleerd en kunnen daardoor toegepast worden op elke indexatie van minimumlonen. Zonder in herhaling te vervallen, benadrukt de SER opnieuw het belang van begeleiding en scholing van werknemers, met name aan de onderkant van de arbeidsmarkt, om hun productiviteit en inzetbaarheid te verhogen.
- Daarnaast onderstreept de SER het belang van een evenwichtige strategie die niet uitsluitend gericht is op loonverhoging, maar ook rekening houdt met gerichte ondersteuning en maatregelen die aansluiten op de specifieke behoeften en omstandigheden van minimumloners. Dit kan onder meer bestaan uit aanvullende sociale voorzieningen, belastingverlichting en ondersteuning bij essentiële zaken zoals huisvesting en gezondheidszorg; Om tot economisch en sociaal verantwoorde maatregelen te komen, moeten de benodigde beleidsmaatregelen gebaseerd zijn op empirische gegevens en internationale best practices.
- De SER benadrukt dat de verhoging van het minimumloon nadelige effecten kan hebben op economische groei, werkgelegenheid en de concurrentiepositie.
- De SER adviseert dringend te investeren in technologie, scholing en innovatie om de arbeidsproductiviteit te verhogen.
- De noodzaak van actieve monitoring en handhaving om fraude en oneerlijke arbeidspraktijken tegen te gaan wordt verder aanbevolen. Evenals flankerend beleid (c.q. gerichte maatregelen zoals subsidies, belastingverlagingen) en ondersteuning voor kwetsbare sectoren om de negatieve effecten te verzachten.
- Voorts heeft de SER herhaaldelijk erop gewezen dat de indexeringsmethode van het minimumloon aan herziening toe is, uiteraard na grondig onderzoek en met inachtneming van sociaaleconomische factoren, en stelt voor om voorlopig een nieuwe indexeringsmethode te implementeren als onderdeel van het minimumloonbeleid;
- De SER benadrukt verder de noodzaak om eerdere adviezen en relevante sociale en economische indicatoren volledig in acht te nemen bij het beoordelen van de impact van minimumloonverhogingen.
- De SER streeft ernaar de levensstandaard van minimumloners te verbeteren zonder de bredere economische stabiliteit in gevaar te brengen. Dit vereist een voortdurende en nauwgezette monitoring en evaluatie van de impact van de minimumloonverhoging, met als doel tijdig bij te sturen en eventuele negatieve economische gevolgen te minimaliseren. De SER overweegt derhalve om op korte termijn haar Initiatief advies inzake een verkenning van het beleidsthema minimumlonen 173/2017-SER te actualiseren.³

---

³ [Initiatief advies inzake een Verkenning van het beleidsthema Minimumlonen 173/2017-SER](#)

1. Inleiding

1.1 Achtergrond adviesverzoek

Op 10 december 2024 heeft de Sociaal-Economische Raad (hierna: 'de SER' of 'de Raad') een adviesaanvraag ontvangen van de Minister van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn (hierna: 'de Minister'). Deze aanvraag is gedaan conform artikel 13, eerste lid, van de Landsverordening minimumlonen (P.B. 2022, no. 135 (G.T.)), juncto artikel 2, tweede lid, van de Landsverordening Sociaal-Economische Raad (A.B. 2010, 87, bijlage p, zoals gewijzigd bij P.B. 2017, no. 70).

De adviesaanvraag heeft betrekking op de beoordeling van een concept-ministeriële regeling, met algemene werking, ter uitvoering van artikel 13, eerste lid, van de Landsverordening minimumlonen. De grondslag voor deze aanvraag ligt in het besluit van de Raad van Ministers (hierna: 'RvM') van 4 december 2024, met zaaknummers 2024/047434 en 2024/048443. Dit besluit omvat de goedkeuring van de RvM om de SER te betrekken bij de beoordeling van het concept van de Ministeriële regeling, m.a.w., door het alvast verstrekken van een afschrift aan de SER.

1.2. Doel en strekking van de conceptregeling

Het voorliggende concept van de ministeriële regeling, met algemene werking, heeft als primair doel, conform artikel 1 van het voorstel, om het bruto minimumuurloon per 1 januari 2025 te indexeren van NAF 11,28 naar NAF 11,72 (artikel 2). Deze maatregel is gericht op het waarborgen van het koopkrachtbehoud van minimumloonverdieners in het licht van de stijgende kosten van levensonderhoud.

De considerans van het concept en de bijbehorende toelichting bieden een onderbouwing waarin wordt verwezen naar het door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) vastgestelde prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie. Hieruit blijkt dat de prijsindex, gemeten in augustus 2024, een stijging van 3,9% toont ten opzichte van augustus 2023.

Op basis van deze gegevens acht de Minister een indexatie van het minimumuurloon met 3,9% per 1 januari 2025 gerechtvaardigd. Dit resulteert in een voorgestelde verhoging van het bruto minimumuurloon met NAF 0,44, wat neerkomt op een nieuw tarief van NAF 11,72 per uur. Daarnaast zal deze verhoging leiden tot een stijging van het bruto minimummaandloon met NAF 76,21 per werknemer vanaf dezelfde datum⁴ (zie tabel 1).

Tabel 1: Minimumloon Curaçao 2018-2025

	1/1/18	1/1/19	1/1/20	1/1/21	1/1/22	1/1/23	1/1/24	1/1/25
Minimumloon in Naf	9,175	9,37	9,62	9,62	9,62	10,70	11,28	11,72
Verhoging minimum uurloon in Naf	0,175	0,195	0,25	0,00	0,00	1,08	0,58	0,44
% verhoging minimum uurloon	1,9%	2,1%	2,7%	0,0%	0,0%	11,2%	5,4%	3,9%
Minimummaandloon bij 40-urige werkweek in Naf	1.589,11	1.622,88	1.666,18	1.666,18	1.666,18	1.852,79	1.953,70	2.029,91

Bron: Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn (SOAW)

De voorgestelde indexering van het wettelijk minimumloon met 3,9% per januari 2025 is bedoeld om de koopkracht van werknemers te beschermen tegen aanhoudende inflatie. Deze beleidsmaatregel vereist echter een zorgvuldige en kritische beoordeling van de economische, sociale en arbeidsmarkt gerelateerde effecten, mede gezien de structurele uitdagingen waarmee Curaçao wordt geconfronteerd.

In de context van de voorgestelde verhoging van het minimumloon met NAF 0,44 stelt de SER vast dat de Minister in de Toelichting bij onderhavige conceptregeling een aantal overwegingen heeft geformuleerd om de indexatie van 3,9% te onderbouwen. De belangrijkste overwegingen omvatten de impact van de minimumloonverhoging op andere loonschalen, de totale loonkosten als gevolg van deze verhoging, de effecten op de economie, de werkgelegenheid en het prijsniveau.

⁴ Toename minimummaandloon = 40 uur x NAF 0,44 x 4,33 weken = NAF 76,21

Gelet op deze factoren concludeert de Minister dat een verhoging van het minimumloon sociaal en economisch gerechtvaardigd is. Dit komt vooral omdat het de koopkracht van de laagstbetaalden helpt te behouden te midden van stijgende inflatie. Tegelijkertijd erkent de Minister dat de verhoging, hoewel sociaal wenselijk, niet volledig toereikend is om de armoedeproblematiek in Curaçao aan te pakken. Er wordt daarom gekozen voor een verhoging in lijn met het inflatiepercentage om de verdere erosie van de koopkracht onder laagbetaalden te voorkomen.

1.3 Aanpak adviesverzoek

In deze paragraaf plaatst de SER enkele kritische opmerkingen van procedurele aard voordat zij overgaat tot een inhoudelijk oordeel over het voorstel tot de voorgenomen indexering van het minimumloon. De SER merkt op dat de door de Minister gevolgde procedure niet volledig aansluit bij de algemene beginselen van behoorlijk bestuur (abb's), die van essentieel belang zijn voor een adviesaanvraag aan een adviesorgaan van de Landswetgever.

Een belangrijk punt van zorg betreft het herhaaldelijk beperkte tijdsbestek dat de SER wordt toegekend om advies uit te brengen. Dit beperkte tijdsbestek beperkt het vermogen van de SER om een uitvoerige raadpleging van de belangrijkste stakeholders te organiseren, wat van groot belang is voor een zorgvuldige en evenwichtige afweging van alle betrokken belangen. De late raadpleging van de SER, pas op 10 december 2024, contrasteert met de eerdere publicatie van inflatiecijfers door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS): op 11 juli 2024 voor januari tot en met maart⁵, op 17 oktober 2024 voor april tot en met augustus⁶, en op 28 november 2024⁷ voor september en oktober. Deze vertraging schept een perceptie van onzekerheid en onvoorspelbaarheid op de arbeidsmarkt, vooral omdat prijzen, met name die van voedingsmiddelen, tegen het einde van het jaar verder blijven stijgen. Daarbij heeft de Minister van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn (SOAW) ervoor gekozen om uitsluitend de consumentenprijsindex (CPI) van augustus 2024 te gebruiken, die reeds op 17 oktober 2024 beschikbaar was. Hoewel het verzamelen van aanvullende gegevens in principe een zorgvuldige aanpak kan zijn, had de Minister, gezien de duidelijke aanwijzingen van significante economische veranderingen, redelijkerwijs veel sneller kunnen handelen.

De SER benadrukt het belang van de principes van rechtszekerheid en evenredigheid. Een heldere en tijdige motivering voor de vertraging in het raadplegen van de SER is essentieel voor het waarborgen van transparantie en verantwoording. Immers ook de bevolking (inclusief het bedrijfsleven) zal zich moeten voorbereiden op de uitvoering hiervan.

Ondanks deze beperkingen heeft de SER zijn oordeel gebaseerd op eerder onderzoek naar minimumloonaanpassingen, ambtelijke adviezen en relevante wetenschappelijke literatuur. Deze bronnen bieden een solide basis voor een degelijk onderbouwd en evenwichtig advies, hoewel het als een ommissie wordt gezien, zeker onder deze omstandigheden, dat er geen advies is aangeboden van het Ministerie van Economische Ontwikkeling (MEO) bij de officiële stukken die de SER op 10 december 2024 hebben bereikt waaruit de SER concludeert dat bij de besluitvorming ter zake in de Raad van Ministers de MEO derhalve niet is geconsulteerd. De SER zal, ondanks de procedurele tekortkomingen, in het voorliggende rapport een advies leveren dat de complexiteit van het onderwerp en de diverse belangen die spelen, recht doet.

In dit advies zal derhalve specifieke aandacht worden besteed aan de nationale en internationale kaders voor de eventuele indexering van het minimumloon, de belangrijke rol die het speelt in de sociaaleconomische ontwikkeling van Curaçao, de risico's van een loon-prijsspiraal, de macro-economische effecten en de eventuele bijdrage ervan aan armoedebestrijding.

⁵ [CBS publiceert de consumenten prijsindexcijfers van januari tot en met maart 2024 op haar website | Central Bureau of Statistics Curaçao](#)

⁶ [De ontwikkeling van de consumentenprijzen op Curaçao voor de maanden april tot en met augustus 2024 | Central Bureau of Statistics Curaçao](#)

⁷ [De ontwikkeling van de consumentenprijzen op Curaçao voor de maanden september 2024 en oktober 2024 | Central Bureau of Statistics Curaçao](#)

1.4 Oordeel vooraf

Alvorens dieper in te gaan op deze aspecten, wil de SER de aandacht erop vestigen dat de indexering van het minimumuurloon in Curaçao een complexe kwestie is, die een breed scala aan sociaaleconomische aspecten omvat. De voorgestelde verhoging van NAf 11,28 naar NAf 11,72 per uur per 1 januari 2025 vertegenwoordigt ontegenzeggelijk een belangrijke stap in de verbetering van de levensstandaard van de bevolking. Tegelijkertijd roept deze verhoging vragen op met betrekking tot de toereikendheid ervan en de bredere economische gevolgen die deze met zich meebrengt.

Uit onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) blijkt dat tachtig procent van de bevolking van Curaçao een maandelijks inkomen heeft onder de NAf 3.000 gulden. Dit is gebaseerd op een arbeidsmarktonderzoek uit 2019 en een onderzoek naar financiële inclusie uit 2020. Het gemiddelde maandinkomen in 2019 was NAf 2.127,86 gulden, zo meldt de overheid naar aanleiding van parlementaire vragen tijdens de behandeling van een wet voor een basisbankrekening voor alle burgers.⁸

Tabel 2a: Analyse wettelijke minimumloon als toereikende minimumloon per 1 januari 2025

Armoedegrens per type huishouden per 1 januari 2025	Armoedegrens		Bruto Minimumsalaris per 1 januari als alle personen werken uitgaande van het minimumloon per 1 januari 2025 ter waarde van NAf. 2,029.91	Netto Minimumsalaris per 1 januari als alle personen werken uitgaande van het minimumloon per 1 januari 2025 ter waarde van NAf. 2,029.91	Minimumloon voldoende om boven armoedegrens uit te komen
	2024*	2025**	2025	2025***	Ja/Nee
Twee volwassenen met twee kinderen	3.252	3.349	4,059.82	3.396,01	Ja
Eenpersoonshuishouden	1.548	1.594	2,029.91	1.792,34	Ja
Twee volwassenen	2.332	2.402	4,059.82	3.396,01	Ja
Een volwassene met een kind	2.013	2.074	2,029.91	1.792,34	Nee
Een volwassene met twee kinderen	2.477	2.552	2,029.91	1.792,34	Nee
Twee volwassenen met een kind	2.788	2.871	4,059.82	3.396,01	Ja
Drie volwassenen	3.096	3.189	6.089.73	4.769,34	Ja

Bron: Berekeningen door SER aan de hand van data van CBS.

*geïndexeerde armoedegrenzen met inflatie in 2023 van 3.5%

**gebaseerd op de schatting voor inflatie van 2024 van CBS: 3.0%⁹

***schatting gebaseerd op berekening Celery Payroll bruto/netto obv 2023 premies/belastingen.

Tabel 2b: Armoedegrens Curaçao per type huishouden (ANG per maand) in 2024

Twee volwassenen met twee kinderen	3.252
Eenpersoonshuishouden	1.548
Twee volwassenen	2.332
Een volwassene met een kind	2.013
Een volwassene met twee kinderen	2.477
Twee volwassenen met een kind	2.788
Drie volwassenen	3.096

Bron: CBS Curaçao

De conclusie van bovenstaande tabel 2a (en tabel 2b) is onveranderd ten opzichte van vorig jaar. Het inkomen van huishoudens, bestaande uit een volwassene met één of meerdere kinderen, is niet toereikend voor de armoedegrens. Evenals vorig jaar, adviseert de SER de regering om aan de hand van objectieve criteria, in samenwerking met sociale partners de norm voor een fatsoenlijke levensstandaard vast te stellen.

Beleid met middellange en lange termijn doelstellingen is van belang voor effectieve armoedebestrijding. Om de kloof tussen het minimumloon en de armoedegrens te verkleinen, is het essentieel om aandacht te

⁸ [2021109 households financial affairs in curacao 2020.pdf](https://www.cbscuracao.nl/2021/10/19/households-financial-affairs-in-curaçao-2020.pdf)

https://cuatro.sim-cdn.nl/cbscuracao/uploads/population-by-income-categories-2017-2019_0.xlsx

⁹ <https://cdn.centralbank.cw/media/economic-bulletins-2024/20240926-economic-bulletin-september-2024.pdf>

besteden aan het verminderen van de kosten van basisbehoeften voor levensonderhoud. Voor de volledige advisering en aanbevelingen van de SER hieromtrent wordt wederom verwezen naar het SER-advies uit 2022 'Verhoging van het minimumloon' (ref nr 118/2022-SER).

In het kader van effectief controle- en sanctiebeleid adviseerde de SER in eerdere adviezen om een effectief controle- en sanctiebeleid te implementeren met behulp van gerichte controles op naleving van de wet en sancties bij overtreding. Dit vereist voldoende opgeleide inspecteurs met de nodige bevoegdheden en faciliteiten. De SER verwijst voor meer details naar deze eerder uitgebrachte adviezen.

Hiernaast vormt geïmporteerde inflatie¹⁰ ook een uitdaging voor de koopkracht. Vooral voor huishoudens met lagere inkomens, kan een matige stijging van het minimumloon helpen om de negatieve effecten hiervan te verzachten. Door het verhogen van het minimumloon kunnen huishoudens beter omgaan met de stijgende kosten van levensonderhoud. Dit moet echter gepaard gaan met andere overheidsmaatregelen, zoals bijvoorbeeld het verstrekken van subsidies, om een evenwichtige economische omgeving te waarborgen. Het is van belang dat deze aanpassingen in het minimumloon worden gedaan met een volledig begrip van de bredere economische context, inclusief de impact op de arbeidsmarkt en de levensvatbaarheid van bedrijven, vooral in sectoren die gevoelig zijn voor loonkostenstijgingen. De overheid zou verschillende maatregelen kunnen nemen om de impact van geïmporteerde inflatie te beperken, zoals het invoeren van subsidies op essentiële goederen.

Kortom de SER concludeert dat er is een acute ernst is van de armoedeproblematiek in Curaçao, de wel aanwezige cijfers benadrukken de dringende behoefte aan effectieve armoedebestrijdingsstrategieën. Hoewel de voorgestelde verhoging van het minimumloon gezien kan worden als een positieve stap, rijst de kritische vraag of deze maatregel alleen volstaat om een substantiële verbetering te bewerkstelligen in de levensomstandigheden van de burgers die rond dit loonniveau leven. Het is essentieel om deze kwestie te beschouwen binnen de bredere context van inkomensverdeling en economische stabiliteit in Curaçao, waarbij een geïntegreerde aanpak vereist is om langdurige en betekenisvolle verandering te realiseren.

Een verhoging van het minimumloon brengt daarnaast economische implicaties met zich mee. Er bestaat zorg dat een verhoging inflatie kan veroorzaken, met als gevolg dat hogere lonen leiden tot hogere consumentenprijzen. Dit kan de koopkracht van inwoners, met name die met lagere inkomens, negatief beïnvloeden. Er is verder bezorgdheid over de nog steeds te hoge werkloosheid¹¹ en het feit dat gezinnen moeite hebben om het hoofd boven water te houden. Dit heeft niet alleen gevolgen voor de huidige generatie, maar beïnvloedt ook de ontwikkelingskansen van kinderen op sociaal en onderwijsgebied¹².

Daarbij is het voor de SER essentieel dat Curaçao betaalbaar blijft, niet alleen voor haar inwoners maar ook voor toeristen, die een wezenlijke rol spelen in de lokale economie. Toerisme is één van de belangrijkste bronnen van inkomsten voor het eiland en draagt bij aan werkgelegenheid. Hierbij is het van belang dat Curaçao zich positioneert als een aantrekkelijke bestemming voor reizigers die waarde hechten aan kwaliteit en duurzame beleving, zonder zich daarbij onevenredig te richten op toeristensegmenten met een beperkter

¹⁰ Geïmporteerde inflatie treedt op wanneer de prijzen van goederen en diensten stijgen als gevolg van prijsstijgingen in het buitenland. Dit is vooral relevant voor landen die sterk afhankelijk zijn van import. Oorzaken kunnen variëren van veranderingen in wisselkoersen tot stijgingen van de wereldmarktprijzen voor grondstoffen en energie. Geïmporteerde inflatie kan leiden tot hogere kosten van levensonderhoud en een afname van de koopkracht, vooral voor huishoudens met lagere inkomens. Het kan ook de concurrentiepositie van een land beïnvloeden, vooral als de binnenlandse producten duurder worden in vergelijking met buitenlandse producten.

¹¹ In 2023 was de werkloosheidsgraad in Curaçao 7%, een aanzienlijke daling ten opzichte van 13,1% in 2022. De jeugdwerkloosheid daalde ook van 29,8,2% in 2022 naar 15,0% in 2023. Hoewel deze gegevens significante verbeteringen op de arbeidsmarkt van Curaçao aantonen, blijft een daling van de arbeidsparticipatiegraad van 51,5% in 2022 naar 46,4% in 2023 en de matige stijging van het aantal werkenden van 66.722 naar 67.246 in 2023 alarmerend, nochtans overschrijden deze cijfers nog steeds de internationaal aanvaardbare nompercentages voor arbeidsparticipatie zoals vastgesteld door de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OECD). Dit benadrukt de noodzaak voor voortdurende evaluatie en aanpassing van het arbeidsbeleid om deze percentages in overeenstemming te brengen met internationale standaarden. Bronnen: CBS <https://www.cbs.cw/labour>; OECD: <https://data.oecd.org/emp/labour-force-participation-rate.htm>

¹² Zie o.a.: Milena Nikolova en Boris Nikolaev, "How having unemployed parents affects children's future well-being"; 13 juli 2018, Brookings Institution, Washington D.C.; <https://www.brookings.edu/articles/how-having-unemployed-parents-affects-childrens-future-well-being/>

bestedingspatroon. Een significante stijging van de kosten van levensonderhoud kan Curaçao minder aantrekkelijk maken als toeristische bestemming, wat negatieve gevolgen kan hebben voor de algehele economische gezondheid van het eiland. Bovendien kan een disbalans in de kosten van levensonderhoud de sociale cohesie onder druk zetten, door het creëren van een grotere kloof tussen inwoners en bezoekers. Het is daarom van belang dat eventuele beleidswijzigingen, zoals de verhoging van het minimumloon, zorgvuldig worden overwogen om de delicate balans tussen levensonderhoudskosten en economische levensvatbaarheid te bewaren.

Hoewel de SER constateert dat deze minimumloonindexering snel in werking moet treden en dat om dat te bewerkstelligen binnen het korte tijdbestek dat er thans is niet de gebruikelijke weg bewandeld kon worden, stoort het de SER dat er deze keer geen advies van het Ministerie van Economische Ontwikkeling bij de aan de SER op 10 december 2024 officieel aangeboden stukken is aangetroffen.

Uit de prognoses van de Centrale Bank van Curaçao en Sint-Maarten (van september 2024) valt op te maken dat de economische groei van de afgelopen 2 jaar zal afzakken maar wel aanwezig zal zijn, zij het niet een grote groei ¹³(3.2%). Om op basis daarvan alleen een inschatting te maken of deze kleine groei deze stijging zal dragen is uiteraard riskant, met een advies van het Ministerie van Economische Ontwikkeling is het uiteraard beter in te schatten.

De SER acht het aldus een omissie dat de Minister van SOAW en ook de regering geen advies van MEO heeft meegenomen voor de besluitvorming of er wel of niet geïndexeerd kan worden temeer daar op pagina 10 van de Toelichting op de onderhavige Ministeriële regeling, met algemene werking, staat dat er ingeschat wordt dat de economie de huidige verhoging van het minimumloon wel aankan. Sterker nog er wordt zelfs vermeld dat het een ondersteunend effect zou hebben.

Aangezien de SER het advies van het MEO onontbeerlijk acht om een weloverwogen en goed onderbouwd advies uit te kunnen brengen, is zij MEO zeer erkentelijk voor het delen van het door hen – ten behoeve van het Ministerie van SOAW – opgestelde rapport ter zake. Zoals uit de aanbiedingsbrief blijkt, is dit rapport zelfs specifiek ten behoeve van de SER opgesteld. Dankzij dit rapport is het, ondanks het zeer korte tijdsbestek dat aan de SER is toegekend voor het uitbrengen van een advies, mogelijk om een degelijk onderbouwd en gebalanceerd advies te formuleren, waarin de bevindingen van het rapport zorgvuldig zijn geïntegreerd.

De aanbiedingsbrief bij de door MEO opgestelde "Macro-Economische Impactanalyse Indexering Wettelijk Minimumloon" is als bijlage aan dit advies toegevoegd. In de hiernavolgende hoofdstukken zullen bovengenoemde aspecten nader worden uitgediept.

1.5 Leeswijzer

Dit advies volgt een duidelijke en systematische opbouw om de belangrijkste aspecten van de adviesaanvraag helder en overzichtelijk te presenteren. Nadat in Hoofdstuk 1 aandacht is besteed aan een aantal procedurele aspecten wordt in Hoofdstuk 2 de overwegingen van de SER behandeld, waarbij zowel nationale als internationale kaders centraal staan. Dit hoofdstuk omvat een bespreking van relevante verdragen, de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's) en inzichten van internationale organisaties zoals de OECD en de ILO. Daarna richt Hoofdstuk 3 zich op de macro-economische effecten van de voorgenomen indexering van het minimumloon. Hierbij komen onderwerpen aan bod zoals de impact op het BBP, werkgelegenheid, inflatie en concurrentiepositie. Bovendien worden specifieke sectoren en arbeidsmarktkenmerken besproken die bijzonder gevoelig zijn voor loonkostenstijgingen. Ten slotte biedt Hoofdstuk 4 een samenvatting van de belangrijkste bevindingen, gevolgd door concrete aanbevelingen voor een evenwichtige beleidsimplementatie. In dit afsluitende hoofdstuk ligt de nadruk op het waarborgen van een balans tussen economische stabiliteit en sociale rechtvaardigheid. Ook wordt de noodzaak van aanvullende maatregelen en structureel onderzoek benadrukt.

---

¹³ [CBCS expects growth to accelerate in Curaçao - Curaçao Chronicle](#)

2. Het standpunt van de SER

2.1 Internationaal kader

2.1.1 Duurzame ontwikkelingsdoelen

De SER wil benadrukken dat Curaçao, evenals vele andere landen, zich geïnteresseerd heeft om in 2030 te voldoen aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen of "Sustainable Development Goals (SDG)". Het is geen geheim dat door COVID-19 en haar nasleep de realisatie daarvan in 2030, niet alleen door Curaçao, maar vele landen onhaalbaar zal zijn. Recentelijk is bekend geworden dat wereldwijd alleen 17% van de SDG's op schema loopt¹⁴.

Tijdens het High-level Political Forum (HLPF) van de Economische en Sociale Raad van de Verenigde Naties (ECOSOC) afgelopen juli is het door de vele uitdagingen die landen ondervinden bij het werken aan het bereiken van de SDG's duidelijk geworden dat er op velerlei gebieden, inclusief de financiering, hervormingen nodig zijn en een doorstart nodig is. Het volbrengen van SDG-1, namelijk geen armoede, werd als grootste uitdaging gezien door heel veel landen. Aldus is het voor de SER begrijpelijk dat ook Curaçao uitdagingen ervaart bij het elimineren van armoede. Hoewel Curaçao deel uitmaakt van het Koninkrijk der Nederlanden, waar bijvoorbeeld Nederland aanzienlijk grotere rijkdom kent, blijft armoede ook daar bestaan, ondanks de bredere beschikbaarheid van tegemoetkomingen voor de arme bevolking.

Gezien de bovenomschreven uitdagingen bij het volbrengen van de SDG's binnen het afgesproken tijdbestek (2030) is in september de "Summit of de Future" door de Verenigde Naties georganiseerd. ¹⁵ Tijdens deze top van de toekomst is op 22 september 2024 door de wereldleiders het Pact voor de Toekomst met bijlagen, het Global Digital Compact en de Verklaring over toekomstige generaties, aangenomen. Deze pact omvat de volgende onderwerpen: Duurzame ontwikkeling en financiering van ontwikkeling; Internationale vrede en veiligheid; Wetenschap, technologie en innovatie en digitale samenwerking; Jeugd en toekomstige generaties; en Transformatie van mondiaal bestuur. Om een doorstart te faciliteren, heeft de VN 11 beleidsdocumenten met voorstellen opgesteld.

Het toewerken naar koopkrachtbehoud middels het verhogen van de minimumlonen is direct verbonden aan diverse SDG's, namelijk SDG's 1, geen armoede, SDG-3, goede gezondheid en welzijn, SDG-5, gender gelijkheid, SDG 8, eerlijk werk en economische groei, SDG 10, ongelijkheid verminderen en SDG 16, vrede, justitie en sterke publieke diensten¹⁶. De SDG's die door Curaçao als prioritaire SDG's zijn aangemerkt en die tevens door het huidige kabinet in zijn regeerprogramma bij het bepalen van haar doelstellingen en prioriteiten heeft meegenomen ("De focusgebieden binnen de agenda 2030 van de Verenigde Naties "SDG") ¹⁷ SDG-1: geen armoede, SDG-3: goede gezondheid en welzijn, SDG 4: kwaliteits-onderwijs, SDG 7: Betaalbare en duurzame energie; SDG 8: Eerlijk werk en economische groei; en SDG 14: Leven onder water. Terwijl daarnaast de volgende prioritaire indicatoren zijn aangewezen: Inclusieve, Duurzame Economische Groei, Ecologische duurzaamheid, Verbeterd onderwijssysteem, Armoedebestrijding en Empowerment van jongeren.¹⁸ Er zijn derhalve diverse aanknopingspunten tussen het onderhavige voorstel tot indexering van de minimumlonen ter fine van koopkrachtbehoud en de diverse SDG's waar Curaçao thans hard aan werkt.

De SER juicht toe dat ter volbrenging van de SDG's de regering de nodige infrastructuur heeft opgezet¹⁹ en dat er prioritaire SDG's zijn geïdentificeerd om de slaagkans te vergroten terwijl er ook accelerators geïdentificeerd zijn. Voorts is het goed dat, om de SDG's te volbrengen, niet alleen de overheid zich inzet maar ook de private sector samen werkt aan diverse initiatieven, denk bijvoorbeeld aan het Club 17 initiatief

¹⁴ [Microsoft Word - Summary by the President of ECOSOC of the 2024 HLPF 26 July 2024_rev_CLEAN](#) p 3

¹⁵ [Pact for the Future - United Nations Summit of the Future | United Nations](#)

¹⁶ [SDG Indicators — SDG Indicators](#) Vide onder meer Indicators: 1.2.1 en 2; 3.8.2; 8.5.1; 10.1.1 en 10.2.1 en 10.7.1 en 16.3.1 en 3 en 16.5.2

¹⁷ [Gobièrnu - Informashon tokante Gobièrnu di Kòrsou](#) p. 24

¹⁸ [National Commission | National Development Program - Curaçao 2030](#)

¹⁹ [National Commission | National Development Program - Curaçao 2030](#)

met de SDG-tracker.²⁰ Echter de SER vraagt zich af of de regie en het overzicht nog wel bij de overheid ligt op dit moment.

2.1.2 Global Coalition for Social Justice

De internationale vereniging van SER'en (ACESIS), waarvan SER-Curaçao thans het voorzitterschap bekleedt namens de Latijns-Amerikaanse en Caribische regio²¹, is afgelopen juli als partner toegetreden tot de "Global Coalition for Social Justice"²² van de Internationale Arbeid Organisatie (ILO). Deze coalitie staat voor het bevorderen van multilaterale samenwerking en partnerschappen om de vooruitgang in de richting van de verwezenlijking van de SDG's te versnellen. De coalitie dient als platform om politieke toezeggingen, investeringen en concrete acties te genereren die sociale rechtvaardigheid ondersteunen in overeenstemming met nationale prioriteiten.

De ILO heeft gemeend thans met deze coalitie te starten aangezien de wereld thans voor uitdagingen staat op het gebied van sociale rechtvaardigheid, als gevolg van overlappende crises en structurele economische transformaties op de lange termijn. Maar ook stijgende cijfers van extreme armoede, werkende armoede, kinderarbeid, jeugdwerkloosheid en informeel werk onderstrepen de urgentie om ongelijkheden aan te pakken en wereldwijd fatsoenlijk werk te waarborgen.

Ondanks het bovenstaande is de SER zich terdege ervan bewust dat opdat duurzaam aan sociale doelen wordt gewerkt en dat zij daadwerkelijk bereikt worden, dat er sprake moet zijn van een goede balans en er rekening wordt gehouden met de economische (naast de sociale) omstandigheden en factoren in een land.

De ILO geeft voor het bepalen van minimumlonen wel handvaten aan haar lidstaten maar die zijn heel algemeen.²³ De ILO ziet uiteraard dat er door de jaren heen diverse stromingen en veranderingen zijn van de minimumlonen als instrument wereldwijd en in een land.²⁴ Duidelijk is wel dat minimumlonen thans een grotere rol spelen bij de bestrijding van armoede, het mogelijk creëren van meer werkgelegenheid de laatste jaren, naast het leefbare inkomen "living wages" terwijl vroeger de economische context veel meer de doorslag gaf bij de beoordeling en vaststelling van de minimumlonen.

2.1.3 Global Deal (OECD)

De SER constateert dat het vraagstuk van de leefbare lonen oftewel "living wages" globaal bekend is. Dat heeft de SER, die als eerste SER wereldwijd in 2022 partner werd van de Global Deal, opgemerkt.²⁵ De Global Deal is een multi-stakeholder partnerschap van regeringen, bedrijven en werkgeversorganisaties, vakbonden, het maatschappelijk middenveld en andere organisaties voor de bevordering van sociaal dialoog en gezonde arbeidsverhoudingen als effectieve middelen om fatsoenlijk werk te bereiken.²⁶

De SER heeft actief deelgenomen aan diverse activiteiten (focus-groepen en Webinars) ter zake en constateert derhalve dat de uitdagingen veel zijn en nog voortduren. De SER kon uit deelname aan deze activiteiten opmaken dat in een tijd van stijgende kosten van levensonderhoud, grote loonongelijkheid en wijdverbreide armoede onder werkenden, de vraag naar een leefbaar loon is toegenomen. Voorts constateert de SER dat er diverse meetaannames en criteria ten grondslag liggen aan de berekeningen van een leefbaar

²⁰ [Club17 Curacao | Dtapfoundation](#) Club17 ontstond uit het Preferred Partnership van Water Refill Program Curaçao, gericht op het verminderen van wegwerpwaterflessen. In 2019 tekenden de partners een intentieverklaring om Curaçao mooier en duurzamer te maken voor huidige en toekomstige generaties.

Na de pandemie transformeerde het partnerschap met als doel Curaçao een betere plek te maken om te wonen, werken en bezoeken. Met gedeelde kennis en samenwerking zet Club17 concrete stappen naar een duurzame toekomst en inspireert het anderen om mee te doen. De SDG's zijn onze leidraad op weg naar een beter Curaçao."

²¹ [Accueil](#)

²² [Global Coalition for Social Justice](#)

²³ [How to define a minimum wage? | International Labour Organization](#)

²⁴ [23. MARINAKIS paper](#) zie bv pagina 14, 20, 22, 29

²⁵ [The Global Deal Flagship Report 2022 - OECD](#)

²⁶ [Webinar series 2024 - OECD](#)

loon en aldus oproept tot meer duidelijkheid en consistentie in de bestaande wereldwijde methodologieën.²⁷ Ook de Global Deal van de Organisatie van Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OECD) meent dat er meer onderzoek en discussie daarover nodig is ten einde meer duidelijkheid te krijgen. In 2025 zullen die verder gaan.²⁸

Op grond van het voorgaande dringt de SER er daarom wederom op aan dat diepgaand onderzoek naar de armoedeproblematiek (onder werkenden en niet-werkenden) op Curaçao uitgevoerd moet worden en voorts dat om een degelijk onderzoek daartoe te kunnen uitvoeren, het hebben van actuele data zeer belangrijk is.

2.1.4 International Organization of Employers (IOE)

De SER acht het van belang teneinde een evenwichtig beeld in het internationale veld en uiteindelijk ook om een advies uit te kunnen brengen die evenwichtig is, tevens stil te staan bij de gedachten die bij de Internationale Organisatie van Werkgevers, "International Organization of Employers"²⁹ over het verhogen van minimumlonen in het algemeen leeft.³⁰

De IOE stelt dat wereldwijd het verhogen van de minimumlonen door overheden ingegeven wordt uit overwegingen van: Eerlijkheid/het verminderen van ongelijkheid; Het verminderen van armoede; Het mitigeren van de onbalans in de werkrelatie en Incentive om te werken.

De IOE stelt vast dat bovenomschreven doelen niet worden bereikt. Het is een relatief klein aantal van laag betaalde arbeiders dat in armoede leeft, volgens de OECD. Het is met name de huishoudens waar niemand werkzaam is dat in armoede leeft waardoor de verhoging geen invloed zou hebben, aldus de IOE. Zoals de SER reeds eerder heeft geadviseerd (o.m. SER advies van 21 december 2017 met kenmerk 196/2017-SER) is dat voor Curaçao ook anders. Naast het voorgaande wordt door IOE onderkend dat ook het doel van het verlenen van een incentive niet altijd opgaat aangezien het juist kan leiden tot meer werkloosheid, wat ook in diverse adviezen van de SER over dit onderwerp is onderkend.

De SER constateert uit het rapport van de IOE dat ondanks het voorgaande meer dan 90% van landen een systeem van minimumloon hanteert. De IOE roept haar leden dan ook op om meer bewustwording te creëren dat er meer relevante economische factoren in de overwegingen om het minimumloon wel of niet te verhogen benodigd zijn. Te denken valt daarbij onder meer aan meer referentie tot het productiviteitsniveau bij ondernemingen, algehele arbeidsparticipatie, tewerkstelling van kwetsbare groepen zoals jongeren en andere economische parameters die van fundamenteel belang zijn om het concurrentievermogen in stand te houden en investeringen te blijven doen. De inflatiesnelheid zou ook in aanmerking moeten worden genomen, aangezien het rechtstreeks van invloed is op bedrijven. Daarnaast moeten belastingverhogingen en het niveau van de sociale bijdragen ook in aanmerking worden genomen bij de overwegingen om tot verhoging van de minimumlonen te komen, aangezien zij deel uitmaken van de loonkosten voor het bedrijfsleven. Voorts worden de leden van IOE aangeraden om ervoor te pleiten dat de minimumlonen niet te hoog worden afgesteld, omdat anders bedrijven, of zelfs hele sectoren, hun investeringen in een land kunnen opschorten. Te hoge minimumlonen kunnen ook bedrijven ertoe aanzetten om af te stappen van de formele sector en naar de informele sector over te stappen. Het debat op nationaal niveau zou zich in plaats daarvan moeten richten op een niveau van minimumloon dat bedrijven zou kunnen bevoordelen om juist de overgang van de informele naar de formele sector te bevorderen.³¹

De SER wil benadrukken dat diverse door de IOE aangedragen overwegingen in voorgaande adviezen van de SER ter zake in het verleden aan de regering zijn meegegeven (o.m. het SER advies van 21 december 2017 met kenmerk 196/2017-SER).

²⁷ [Living wages in practice | OECD Policy Insights on Well-being, Inclusion and Equal Opportunity | OECD iLibrary](#)

²⁸ [Webinar series 2024 - OECD](#)

²⁹ [International Organisation of Employers: A powerful and balanced voice for business](#)

³⁰ [Minimum Wage](#)

³¹ [Minimum Wage](#)

2.2. Juridische kaders (nationale en internationale)

2.2.1 Nationaalrechtelijke kaders

De indexering van het minimumloon wordt geregeld in artikel 13, eerste lid, van de Landsverordening minimumlonen. Volgens dit artikel kan de Minister, indien uit de door het CBS vast te stellen prijsindexcijfers van de gezinsconsumptie blijkt, dat het cijfer voor de maand augustus van het lopend jaar, vergeleken met het cijfer voor de maand augustus van het voorafgaande jaar is gestegen of gedaald, de SER gehoord, bedragen vaststellen, die met ingang van 1 januari van het komend jaar in de plaats treden van de in artikel 9, eerste tot en met het vierde lid, van de Landsverordening minimumlonen genoemde bedragen. In dit kader bepaalt de Minister welk prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie zoals vastgesteld door het CBS van toepassing is voor de indexering van de minimumlonen. De Minister kan kiezen uit twee prijsindexcijfers die door het CBS worden berekend en gepubliceerd, namelijk het consumentenprijsindexcijfer op basis van de enkelvoudige maandmethode en het consumentenprijs-indexcijfer op basis van het twaalf maandelijke gemiddelde³².

Rekening houdend met de publicaties van het CBS aangaande het consumentenprijsindexcijfer voor de maanden september en oktober 2024³³, april tot en met augustus 2024³⁴ en januari tot en met maart 2024³⁵ en zoals uit de conceptregelingen valt op te maken, en gelet op het advies d.d. 9 december 2024 van de Directie Wetgeving en Juridische Zaken (Zaaknummers 2024/047434 & 2024/048443 met WJZ nummer "24/0556) stelt de SER vast dat de Minister, conform de haar bij wet toegedichte bevoegdheid (conform artikel 13, eerste lid, van de Landsverordening Minimumlonen (P.B. 2022, no. 135 (GT)) heeft gekozen voor het enkelvoudige consumentenprijsindexcijfer voor de maand augustus 2024, welke is vastgesteld op 3,9%, (dat is het aftreksom van het maandelijke prijsindexcijfer van de maand augustus 2024 en het maandelijke prijsindexcijfer van de maand augustus 2023, wat is 103,8 - 99,9).

De SER is zich ervan bewust dat de Minister in het verleden de keuze voor de berekeningsmethode van het consumentenprijsindexcijfer heeft laten hangen van de berekeningsmethode die de hoogste indexering van het minimumloon oplevert.³⁶ Hoewel de SER daar enigszins begrip voor kan opbrengen, heeft de SER herhaaldelijk aangedrongen op een algehele herziening van de indexeringsmethodiek en tevens op het feit dat het enkel verhogen van het minimumloon niet tot bestrijding van armoede leidt (zie het SER-advies 'Verhoging van het minimumloon' (ref nr 118/2022-SER)).

Wettelijke toereikende minimumlonen: een internationale referentie

Minimumlonen worden internationaal beschouwd als toereikend wanneer ze enerzijds billijk zijn in verhouding tot de loonverdeling in een land en anderzijds een fatsoenlijke levensstandaard kunnen waarborgen. Dit principe wordt ondersteund door internationale richtlijnen, waaronder de aanbevelingen van de ILO en de Europese Unie.

³² De berekeningsmethode van het consumentenprijsindexcijfer op basis van de enkelvoudige maandmethode houdt in dat het consumentenprijsindexcijfer van de gezinsconsumptie wordt berekend door het consumentenprijsindexcijfer voor een bepaalde maand van het lopend jaar te vergelijken met het consumentenprijsindexcijfer voor diezelfde maand van het voorafgaand jaar. Terwijl de berekeningsmethode van het consumentenprijsindexcijfer op basis van het twaalf maandelijke gemiddelde impliceert dat het consumentenprijsindexcijfer wordt berekend door de gemiddelde ontwikkeling van het prijsindexcijfer gemeten over de periode van twaalf maanden voorafgaande aan een bepaalde maand te vergelijken met de gemiddelde ontwikkeling van het consumentenprijsindexcijfer over dezelfde periode een jaar eerder.

³³ [De ontwikkeling van de consumentenprijzen op Curaçao voor de maanden september 2024 en oktober 2024 | Central Bureau of Statistics Curaçao](#)

³⁴ [De ontwikkeling van de consumentenprijzen op Curaçao voor de maanden april tot en met augustus 2024 | Central Bureau of Statistics Curaçao](#)

³⁵ [CBS publiceert de consumenten prijsindexcijfers van januari tot en met maart 2024 op haar website | Central Bureau of Statistics Curaçao](#)

³⁶ SER advies van 21 december 2017 met kenmerk 196/2017-SER.

Internationale referentiekaders

De toereikendheid van wettelijke minimumlonen wordt door elke lidstaat bepaald binnen het kader van nationale sociaaleconomische omstandigheden. Daarbij spelen factoren een rol zoals:

- Koopkracht;
- Productiviteitsniveaus en -ontwikkelingen;
- Loonhoogte, -verdeling en -groei;
- De groei van werkgelegenheid;
- Concurrentievermogen;
- Regionale en sectorale ontwikkelingen.

Volgens de EU-richtlijn inzake adequate minimumlonen (Directive 2022/2041³⁷) kunnen lidstaten gebruik maken van internationaal erkende indicatoren, zoals de verhouding van het minimumloon tot het mediaan- of gemiddelde loon (de zogenaamde "Kaitz-index"). Een minimumloon dat 60% van het mediane loon of 50% van het gemiddelde loon bedraagt, wordt vaak beschouwd als een referentiewaarde voor toereikendheid.

Beoordeling in de Curaçaose context

Gelet op deze internationale referenties, is het van belang om na te gaan of de voorgestelde indexering van het minimumloon op Curaçao in lijn is met deze benchmarks. Dit kan bijdragen aan een evenwichtig en internationaal vergelijkbaar minimumloonbeleid, waarbij rekening wordt gehouden met de unieke regionale en sociaaleconomische omstandigheden van het eiland. Zo biedt het hanteren van internationaal gangbare indicatoren een legitieme en objectieve basis om de toereikendheid van minimumlonen vast te stellen en tegelijkertijd recht te doen aan lokale behoeften en prioriteiten.

2.2.2 Internationaalrechtelijk kader

De SER acht het van belang erop te wijzen dat op grond van het feit dat Curaçao partij is bij diverse mensenrechtenverdragen zij de plicht heeft deze na te leven. In het kader van het onderhavige adviesverzoek wordt het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele rechten (ESOCUL)³⁸ van belang geacht om aan te halen.

De SER wijst met name op artikel 7, onder a, onderdeel (ii) ³⁹, luidende:

"De Staten die partij zijn bij dit Verdrag erkennen het recht van een ieder op billijke en gunstige arbeidsvoorwaarden, die in het bijzonder het volgende waarborgen:

ii: Een behoorlijke levenspeil voor henzelf en hun gezin overeenkomstig de bepalingen van dit verdrag"

Van belang is daarbij tevens artikel 11, eerste lid, dat luidt:

"De Staten die partij zijn bij dit Verdrag erkennen het recht van eenieder op een behoorlijke levensstandaard voor zichzelf en zijn gezin, daarbij inbegrepen toereikende voeding, kleding en huisvesting, en op steeds betere levensomstandigheden. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag nemen passende maatregelen om de verwezenlijking van dit recht te verzekeren, daarbij het essentieel belang erkennende van vrijwillige internationale samenwerking."

Concluderend merkt de SER op dat de verplichting van de regering om adequaat te voorzien voor alle werkenden op Curaçao, op grond van de bovengenoemde internationale verplichtingen buiten kijf staat. Echter wil de SER erop wijzen dat die verplichting duurzaam gewaarborgd dient te worden wat inhoudt dat

³⁷ Richtlijn (EU) 2022/2041 van het Europees Parlement en de Raad van 19 oktober 2022 betreffende toereikende minimumlonen in de Europese Unie, Pb. 25 oktober 2022, afi. L275/41.

³⁸ [Verdrag - Overheid.nl | Verdragenbank](#) (Verdrag van New York, 16-12-1966)

³⁹ [wetten.nl - Regeling - Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten - BWBV0001016](#)

het per 1 januari 2025 verhogen van het minimumuurloon niet moet resulteren in een hoger werkloosheid percentage, noch dat op middenlange termijn een grotere groep van de bevolking geen behoorlijke levensstandaard voor zichzelf en zijn gezin kan veroorloven, zoals bepaald in artikel 11, eerste lid, van het ESOCUL verdrag. De lokale economische situatie dient derhalve te worden geanalyseerd om na te gaan of en in hoeverre een opwaartse bijstelling van het minimumloon verantwoord en te rechtvaardigen is.

3. Economische draagkracht en groeipotentieel

3.1 Minimumloonverhoging in economisch perspectief

Op verzoek van de SER heeft het Ministerie van Economische Ontwikkeling een macro-economische impactanalyse uitgevoerd van de voorgenomen indexering van het bruto minimumuurloon per 1 januari 2025 met 3,9 procent tot NAf 11,72⁴⁰. MEO veronderstelt:

- Een stijging van de loonkosten per werkende met bruto minimumuurloon (exclusief sociale premies) ter waarde van NAf 76,21 per maand;
- Een stijging van de sociale premies met NAf 193,92 per werknemer (minimumloner); en
- 38.725 minimumloon-verdieners.

Curaçao bevindt zich in een post-pandemisch herstel na jaren van economische krimp, met een gemiddelde BBP-groei van 5% in de periode 2021-2023. Hoewel dit herstel ruimte biedt voor beleidsmaatregelen die sociale rechtvaardigheid en economische inclusie bevorderen, blijven structurele zwaktes zoals dalende arbeidsproductiviteit en een verslechterende concurrentiepositie een belemmering vormen. De voorgenomen verhoging van het minimumloon kan de koopkracht op korte termijn versterken, maar brengt risico's met zich mee die de stabiliteit van de economische groei nadelig kunnen beïnvloeden.

Tabel 4: Macro-economische impact van de voorgestelde minimumloonverhoging in 2025

	2025
Prijzenmutatie in %	
Loonvoet bedrijven	1.5
Consumptieprijns	0.8
Volumemutatie in %	
Uitvoer	-0.8
Invoer	-0.3
Particuliere consumptie	-0.4
Investeringsbedrijven	-0.1
Productiebedrijven	-0.6
Reële groei BBP	-0.5
Aantal (x 1000)	
Arbidsplaatsen bedrijven	-0.3
Waarde in mln. NAf.	
Inkomsten directe en indirecte belastingen	3.5

De loonvoet van bedrijven stijgt naar verwachting met 1,5%, wat aangeeft dat de loonkosten toenemen zonder dat er sprake is van een gelijke stijging in productiviteit. Dit leidt tot hogere kosten voor bedrijven, die vooral merkbaar zijn in sectoren zoals toerisme en detailhandel, waar de winstmarges al klein zijn, wat wordt veroorzaakt door verschillende factoren. Een belangrijke oorzaak is de sterke concurrentie binnen deze sectoren, die de prijzen en daarmee de winstmarges onder druk zet. Daarnaast worden veel toeristische faciliteiten, zoals hotels en resorts, beheerd door buitenlandse ondernemingen, waardoor een aanzienlijk deel van de winsten het eiland verlaat en niet bijdraagt aan de lokale economie. Bovendien hebben de stijgende kosten van levensonderhoud, waaronder hogere prijzen voor huizen, supermarkten en elektriciteit, een directe impact op de operationele kosten van bedrijven in deze sectoren. Deze verhoogde kosten zijn vaak moeilijk volledig door te berekenen aan de consument, wat resulteert in lagere winstmarges. De afhankelijkheid van toerisme als primaire economische motor maakt de sector ook kwetsbaar voor externe schokken, zoals economische recessies of pandemieën, die de vraag naar toeristische diensten kunnen verminderen en de financiële stabiliteit van bedrijven kunnen aantasten.

Tegelijkertijd zal de consumptieprijns met 0,8% toenemen door het doorberekenen van deze hogere loonkosten aan consumenten. De gevolgen van de maatregel strekken zich echter verder uit, zoals blijkt uit bovenstaande tabel.

⁴⁰ Zie de aanbieding brief d.d. 11 december 2024 van het Ministerie van Economische Ontwikkeling; referentie nummer 093/2024/SER

De uitvoer daalt naar verwachting met 0,8%, wat de concurrentiepositie van Curaçao op internationale markten onder druk zet. De invoer neemt af met 0,3%, wat kan wijzen op een daling in investeringen en consumptie. Particuliere consumptie daalt eveneens met 0,4%, mede door stijgende kosten van levensonderhoud en beperkte koopkrachtverbeteringen voor huishoudens die niet direct profiteren van de loonsverhoging.

De productie in bedrijven zal naar verwachting met 0,6% afnemen, een signaal dat bedrijven moeite hebben om hogere kosten te compenseren. Dit draagt bij aan een verwachte daling van het reële BBP met 0,5%, wat de cumulatieve impact van lagere investeringen, productie en consumptie weerspiegelt. Tegelijkertijd zal de werkgelegenheid met 0,3% afnemen, wat neerkomt op een verlies van circa 300 banen, voornamelijk in arbeidsintensieve sectoren. Positief is dat de inkomsten uit directe en indirecte belastingen naar verwachting met 3,5% stijgen, wat enige verlichting biedt voor de overheidsbegroting.

Deze gegevens benadrukken de noodzaak van een meer structurele aanpak. Zonder aanvullende maatregelen kunnen de negatieve effecten op de economie en arbeidsmarkt de voordelen van de maatregel overstijgen. Het implementeren van strategische hervormingen gericht op arbeidsproductiviteit, innovatie en gerichte inkomensondersteuning is van eminent belang om de economie van Curaçao veerkrachtig en concurrerend te houden.

De verhoging van het minimumloon leidt, volgens MEO, op basis van bovengenoemde uitgangspunten, tot een toename van de loonkosten voor bedrijven met NAf 42,9 miljoen per jaar, waarvan totale additionele toename brutoloonkosten NAf 35,4 miljoen en totale additionele sociale premies kosten werkgever NAf 7,5 miljoen, wat, naar verwachting een prijsverhogend effect zal hebben op de consumptie.

De verwachte gevolgen benadrukken dat de verhoging van het minimumloon aanzienlijke macro-economische effecten heeft, waaronder invloed op prijzen, koopkracht, economische groei, arbeidsproductiviteit, werkgelegenheid, inkomensverdeling, handel, particuliere consumptie en fiscale inkomsten. De SER acht het belangrijk om deze effecten zorgvuldig te overwegen bij het nemen van beleidsbeslissingen over de indexering van het minimumloon.

De SER adviseert derhalve een evenwicht tussen het stimuleren van economische groei en het bieden van sociale bescherming aan werknemers. Verder beveelt zij aan om aanvullende maatregelen te nemen, zoals gerichte ondersteuning voor bepaalde groepen werknemers of sectoren die het meest worden beïnvloed door de verhoging van het minimumloon.

De raad benadrukt, tot slot, het belang van voortdurende monitoring en evaluatie van de impact van de minimumloonverhoging, om tijdig bij te sturen indien nodig.

De verkenning van de SER, uitgebracht op 5 oktober 2017 met referentienummer 173/2017-SER, behandelt het beleidsthema minimumlonen en biedt een diepgaande analyse van de sociaaleconomische implicaties van het minimumloonbeleid binnen de context van Curaçao. Daarbij zijn de effecten op werkgelegenheid, inkomensverdeling en de concurrentiekracht van ondernemingen onderzocht. De verkenning benadrukt het belang van een evenwichtige en integrale benadering, waarbij het minimumloon bijdraagt aan sociale rechtvaardigheid zonder de economische groei en de arbeidsmarkt negatief te beïnvloeden. In dit kader pleitte de SER voor een structurele herziening en periodieke indexering van het minimumloon, gebaseerd op objectieve economische indicatoren en sociaal-maatschappelijke overwegingen.

De SER neemt zich voor om in het jaar 2025 een geactualiseerde verkenning te publiceren. Deze actualisatie zal, met gebruik van recentere data en actuele wetenschappelijke inzichten, gericht zijn op de vraag hoe de inrichting en vormgeving van het wettelijk minimumuurloon effectief kan bijdragen aan armoedebestrijding. Het doel is te waarborgen dat huishoudens die voor hun bestaanszekerheid afhankelijk zijn van een minimumloon, niet – en in ieder geval niet structureel – onder het bestaansminimum terechtkomen. Om dit te realiseren is het noodzakelijk dat de nieuwe verkenning een duidelijkere probleemdefinitie biedt waarin structurele oorzaken van inkomensongelijkheid en armoede worden geanalyseerd. Dit vraagt om een

grondige evaluatie van het huidige minimumloonbeleid, waarbij niet alleen de effectiviteit van het bestaande stelsel wordt beoordeeld, maar ook aandacht wordt besteed aan de knelpunten, zoals de uitdagingen rond naleving en handhaving, en de invloed van de informele economie.

Een belangrijke pijler in de geactualiseerde verkenning zal zijn het verder ontwikkelen en toepassen van economische en sociale indicatoren die een objectief beeld geven van de realiteit op de arbeidsmarkt en in de samenleving. Hierbij is het van belang het begrip *bestaansminimum* verder te operationaliseren en te onderbouwen met gedetailleerde gegevens over koopkracht, inkomenselasticiteit en inkomensongelijkheid. Daarnaast dient er aandacht te zijn voor de relatie tussen het minimumloon en productiviteitsgroei, en moet Curaçao worden vergeleken met relevante regio's en landen om internationale best practices te identificeren. Deze elementen zijn wezenlijk om tot een onderbouwd en gebalanceerd beleid te komen.

In de geactualiseerde verkenning is het ook van groot belang om de economische gevolgen van een herzien minimumloon te analyseren. Hierbij moet niet alleen gekeken worden naar de effecten op werkgelegenheid, maar ook naar de impact op het midden- en kleinbedrijf, een belangrijke drager van de Curaçaose economie. De potentiële gevolgen voor sectoren die gevoelig zijn voor loonkostenverhogingen en de mogelijke inflatoire effecten verdienen eveneens de nodige aandacht. Een dergelijke analyse vraagt om een scenario-benadering waarin verschillende beleidsopties en hun effecten worden geanalyseerd, zodat inzicht ontstaat in de balans tussen economische haalbaarheid en sociale rechtvaardigheid.

De SER onderkent dat het vinden van een duurzame oplossing voor dit vraagstuk een interdisciplinaire benadering vereist, waarin economische, sociale en juridische aspecten in samenhang worden beschouwd. Naast het minimumloon als instrument dient daarbij ook te worden gekeken naar complementaire maatregelen, zoals investeringen in educatie en arbeidsproductiviteit, hervormingen binnen het sociaal zekerheidsstelsel en gerichte beleidsmaatregelen voor kwetsbare groepen. De integrale aanpak die hiermee wordt nagestreefd, zal bijdragen aan een structurele verbetering van de bestaanszekerheid voor de meest kwetsbare huishoudens.

Om de uitkomsten van de verkenning te vertalen naar effectief beleid, is het noodzakelijk een implementatiestrategie te ontwikkelen die handhaving en naleving van het minimumloon waarborgt. Daarnaast dient er een systeem van monitoring en evaluatie te worden ingericht dat periodiek inzicht geeft in de effecten van het beleid en waar nodig ruimte biedt voor bijsturing. Hierbij is het van belang sociale partners, werkgeversorganisaties, vakbonden en maatschappelijke instellingen actief te betrekken bij het beleidsproces, zodat draagvlak en betrokkenheid worden gewaarborgd.

De SER beoogt met deze geactualiseerde verkenning een wetenschappelijk onderbouwd, actueel en beleidsgericht document te presenteren dat de basis legt voor een duurzame en inclusieve sociaaleconomische ontwikkeling van Curaçao. De focus op een effectieve inrichting van het wettelijk minimumuurloon en de bestrijding van armoede draagt niet alleen bij aan het versterken van sociale rechtvaardigheid, maar zorgt ook voor een evenwichtig economisch klimaat waarin bestaanszekerheid en economische groei elkaar versterken.

De SER beoogt met de hierboven genoemde geactualiseerde verkenning in 2025 een wetenschappelijk onderbouwd en beleidsgericht kader te bieden voor een toekomstbestendig minimumloonbeleid dat effectief bijdraagt aan armoedebestrijding en het versterken van bestaanszekerheid. De verkenning zal zich baseren op recente data en actuele inzichten, waarbij zowel de structurele oorzaken van inkomensongelijkheid als de effectiviteit van het huidige beleid worden geëvalueerd. Een geïntegreerde analyse van economische, sociale en juridische factoren zal centraal staan, met aandacht voor de impact op werkgelegenheid, de concurrentiekracht van bedrijven en de koopkracht van huishoudens.

Tegelijkertijd zal de verkenning concrete beleidsopties en scenario's formuleren die rekening houden met de balans tussen sociale rechtvaardigheid en economische haalbaarheid. Hierbij wordt onderzocht hoe het wettelijk minimumuurloon doelgericht kan bijdragen aan het waarborgen van een bestaansminimum voor de meest kwetsbare groepen, zonder de arbeidsmarkt of de concurrentiepositie van ondernemingen onevenredig te belasten. De SER zal daarnaast voorstellen doen voor complementaire maatregelen, zoals

investerings in educatie en productiviteitsbevordering, en aanbevelingen voor een robuust systeem van handhaving, monitoring en evaluatie.

Door deze brede, interdisciplinaire benadering beoogt de SER niet alleen een grondige en objectieve analyse te bieden, maar ook een concreet handelingsperspectief voor beleidsmakers en sociale partners. Het doel is om bij te dragen aan een duurzame, inclusieve en veerkrachtige sociaaleconomische ontwikkeling van Curaçao, waarin bestaanszekerheid en economische groei elkaar versterken.

In het licht van de huidige economische situatie vereist een toelichting op de besluitvorming rond loonstijgingen in Curaçao een zorgvuldige overweging van de speciale karakteristieken en draagkracht van de lokale economie. Het is cruciaal dat het minimumloon zoveel mogelijk in overeenstemming is met de levenskosten op de lokale situatie.

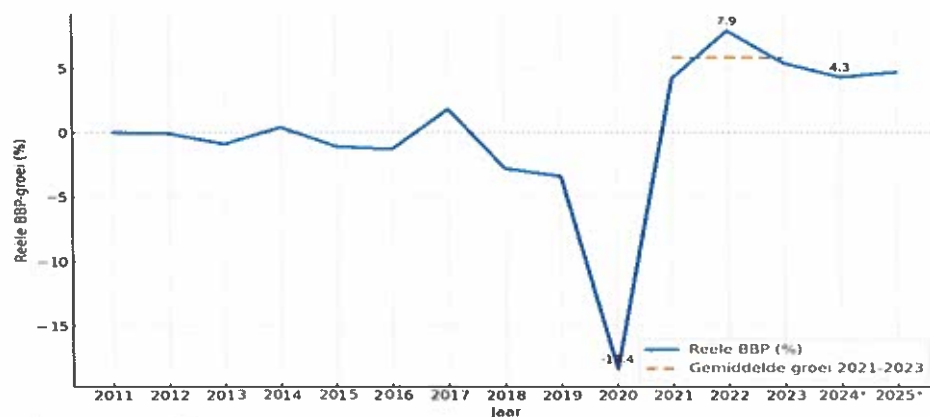
Een verhoging van het minimumloon kan leiden tot hogere loonkosten voor bedrijven, wat mogelijk resulteert in hogere prijzen voor goederen en diensten. Het is belangrijk om een balans te vinden tussen het verhogen van het minimumloon en het behouden van economische stabiliteit om een loon-prijsspiraal te voorkomen. De beleidsbeslissingen over minimumloonstijgingen en indexering moeten rekening houden met verschillende economische factoren en de specifieke context van elk gebied.

3.2 Macro-economisch effecten en werkgelegenheid

Bij de afweging om het minimumloon te indexeren, zijn diverse economische omstandigheden en arbeidsmarktfactoren relevant:

De economie van Curaçao herstelt sinds 2022, met een groei van 7,9% en een gemiddelde verwachte BBP-groei van 5,0% per jaar (2021-2023). Desondanks blijven structurele uitdagingen zoals dalende arbeidsproductiviteit en hoge werkloosheid bestaan.

Figuur 1: Reële BBP-groei (%) en Gemiddelde Groei (2021-2023)

Bron: Macro-Economisch model Curaçao
*Raming MEO

Bron: Notitie Macro-Economische Impactanalyse indexering minimumloon 2025, MEO

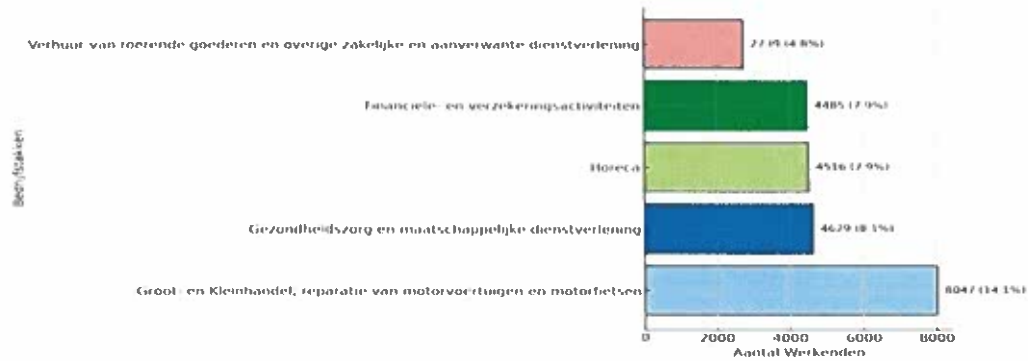
De arbeidsmarktdynamiek in sectoren die arbeidsintensief zijn zoals toerisme en detailhandel wordt gekenmerkt door lage winstmarges en veel minimumloonverdieners en zijn kwetsbaar voor loonkostenstijgingen vanwege de hoge loonkosten als groot aandeel van de totale uitgaven, beperkte mogelijkheden om productiviteit te verhogen, en intense concurrentie (met informele sector) die prijsdruk veroorzaakt.

Het risico op banenverlies in deze sectoren is reëel als werkgevers kosten niet kunnen absorberen. De sectoren horeca en detailhandel behoren tot de top vijf met het hoogste aantal werkenden. Dit onderstreept het belang van aandacht voor mogelijke negatieve effecten, met name in deze sectoren waar veel

minimumloonverdieners werkzaam zijn. Een evenwichtige aanpak is daarom van groot belang om de werkgelegenheid in deze essentiële onderdelen van de lokale economie te behouden.

Figuur 2: Aantal Werkenden naar Bedrijfstak (Top 5, 2020)

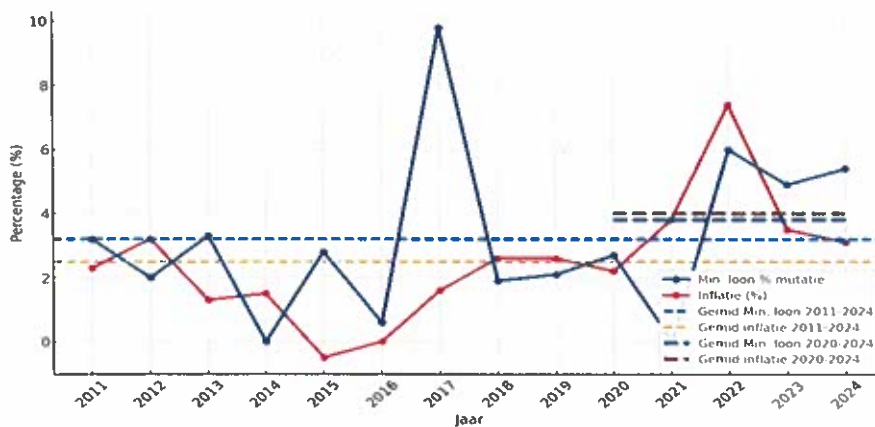

Bron: Data informatie is afgeleid uit de statistieken van CBS

Bron: Notitie Macro-Economische Impactanalyse indexering minimumloon 2025, MEO

Hoewel het minimumloon sinds 2011 gemiddeld sterker is gestegen dan de inflatie, is de koopkracht van minimumloonverdieners in recente jaren onder druk gekomen door de hoge inflatie.

Figuur 3: Vergelijking van Minimumloon % mutatie en Inflatie (%) (2011-2024)

Bron: Curatas, Macroeconomisch model Curalyse
Schattingen Ministerie Economische Ontwikkeling

Bron: Notitie Macro-Economische Impactanalyse indexering minimumloon 2025, MEO

Ongeveer 25-31% van de werkende bevolking verdiende een inkomen rond de armoedegrens, wat hun financiële kwetsbaarheid benadrukt.

Tabel 5. Bruto maandinkomen van de werkende bevolking, 2014 - 2019

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Werkende bevolking	N=59,295	N=61,823	N=65,118	N=62,834	N=61,013	N=61,547
NAf. 0 - 500	4,2%	3,3%	3,5%	4,8%	8,4%	3,1%
NAf. 501 - 1000	8,4%	7,7%	8,7%	7,7%	3,8%	11,1%
NAf. 1001 - 2000	27,1%	25,7%	31,7%	29,1%	30%	27,9%
NAf. 2001 - 3000	16,2%	14,4%	19,3%	18,9%	17,8%	18%
NAf. 3001 +	35,5%	32,3%	28,5%	26,8%	25,2%	22,8%
Onbekend/niet gerapporteerd	8,6%	16,6%	8,3%	12,7%	14,9%	17,1%

Bron: CBS Curaçao

De arbeidsproductiviteit is sinds 2011 afgenomen, wat wijst op inefficiënties en een verslechterende concurrentiepositie van Curaçao. Investerings in technologie, innovatie en gerichte trainingen zijn essentieel om deze trend te keren.

Figuur 4: Arbeidsproductiviteitsgroei (2011-2020) met Lineaire Trends

Brn: Macro-economisch makel Curaçao

Bron: Notitie Macro-Economische Impactanalyse indexering minimumloon 2025, MEO

Het BBP per capita in Curaçao toont een matige stijging, wat wijst op een bescheiden economische groei. Dit impliceert dat hoewel er enige ruimte is voor loonstijgingen, een verhoging van het minimumloon inflatoire druk kan veroorzaken of de concurrentiepositie kan schaden als deze niet gepaard gaat met een toename in arbeidsproductiviteit. De arbeidsparticipatiegraad in Curaçao is laag wat suggereert dat een relatief kleiner deel van de bevolking actief bijdraagt aan de economie. Dit kan een indicatie zijn dat substantiële loonsverhogingen zonder adequate productiviteitsgroei zou kunnen resulteren in banenverlies of verminderde arbeidsparticipatie, omdat bedrijven de hogere loonkosten mogelijk niet kunnen dragen.

Op korte termijn echter, dienen er strategische maatregelen te worden genomen om het minimumloon in lijn te brengen met de armoedegrens, waarbij rekening wordt gehouden met de totale levenskosten. Dit vereist een geïntegreerde aanpak die niet alleen het minimumloon adresseert, maar ook aspecten als huisvesting, gezondheidszorg en onderwijs omvat. Door het verbeteren van deze fundamentele levensvoorwaarden en het stimuleren van economische groei, kan Curaçao zich richten op een duurzame verhoging van het minimumloon die gelijke trend houdt met de levensstandaard en bijdraagt aan het uitroeien van armoede. Een lagere indexering van lonen dan het inflatiepercentage in Curaçao kan een compromis bieden tussen het behouden van koopkracht en het beheersen van inflatie. Het kan ook helpen om de lonen in lijn te houden met de productiviteit, wat belangrijk is voor het behoud van de concurrentiepositie van Curaçao.

Samenvattend kan worden gesteld dat, hoewel een stijging van het minimumloon wenselijk kan zijn vanuit het perspectief van de werknemers, het belangrijk is dat zulke stijgingen evenwichtig zijn en rekening houden met de algehele economische condities, waaronder productiviteitsgroei, inflatie, en het ontbreken van overheidscompensaties en werkgeverstegemoetkomingen. Een verantwoordelijke benadering in Curaçao zou rekening moeten houden met deze factoren om een duurzame economische groei te bevorderen zonder onbedoelde negatieve consequenties.

3.3 Werkgelegenheidseffecten

Het wettelijke minimumloon dient ook als een ondergrens voor onderhandelingen op de arbeidsmarkt. Hierdoor zal een indexering van het wettelijk minimumloon naar verwachting effecten hebben voor de werkgelegenheid, aangezien de loonkosten voor lage inkomens stijgen. De mate van de werkgelegenheidseffecten is afhankelijk van de specifieke karakteristieken van de lokale arbeidsmarkt. Hierbij kan worden gedacht aan onder andere het aandeel werknemers dat het minimumloon verdient, de participatiegraad van de laagopgeleiden, de arbeidsparticipatie, het type dienstverband dat het merendeel van de minimumloners heeft. Gelet hierop wordt een kwalitatieve analyse verricht naar de

werkgelegenheidseffecten van een indexering van het minimumloon rekening houdend met de specifieke karakteristieken van de lokale arbeidsmarkt. Bovendien worden de potentiële werkgelegenheidseffecten van zowel de ont koppeling van de minimumloonindexering van sociale uitkeringen als het ontbreken van een tegemoetkomingsregeling voor werkgevers in kaart gebracht.

Het ontbreken van een koppeling tussen het minimumloon en de sociale uitkeringen zal naar verwachting het negatieve effect op de werkgelegenheid enigszins matigen bij een indexering van het minimumloon. De indexering van het minimumloon zal naar verwachting meer mensen stimuleren om aan het werk te gaan, aangezien het verschil tussen de sociale uitkeringen en het minimumloon groter wordt. Bovendien zal de indexering van het minimumloon resulteren in een verbeterde inkomenspositie van minimumloners en zal het effect hebben op aangrenzende lonen (overloopeffecten). In deze context wenst de SER enkele opmerkingen te maken. Als gevolg van de ont koppeling van het minimumloon aan de sociale uitkeringen zal bij een indexering van het minimumloon de inkomens van de uitkeringsgerechtigden gelijk blijven. Hierdoor zal een indexering van het minimumloon, ingeval sprake is van ont koppeling van het minimumloon, niet een effectief beleidsinstrument zijn voor de armoedebestrijding. De indexering van het minimumloon heeft uitsluitend invloed voor de inkomens van de werknemers.

Een andere belangrijke ontwikkeling die van invloed is op de werkgelegenheidseffecten bij indexering van het minimumloon is dat de werkgevers geen tegemoetkoming krijgen ter compensatie van de stijging van de loonkosten. Het niet verlenen van een tegemoetkoming aan werkgevers voor de toegenomen loonkosten kan ertoe leiden dat zij als gevolg van de productiviteitsval⁴¹ het niet aantrekkelijk vinden om werknemers die rond het wettelijk minimumloon verdienen in dienst te nemen of in dienst te houden. In het verlengde hiervan bestaat een gereede kans dat werkgevers overgaan tot het aannemen van hoogopgeleiden ter vervulling van banen van laagopgeleiden. Tevens kunnen werkgevers overgaan tot het inhuren van zelfstandige ondernemers in plaats van werknemers. Hiermee wordt voorkomen dat werkgevers geconfronteerd worden met hogere af te dragen sociale lasten als gevolg van de toegenomen loonkosten.

Werkgevers kunnen middelbaar opgeleiden (met een vergelijkbaar salaris) verkiezen boven laagopgeleiden, waardoor werkloosheid onder de laatstgenoemde groep toeneemt. Werkgevers kunnen uitwijken naar het inhuren van migranten of zwartwerkers om de loonkosten te drukken. Om kosten te verlagen, kan het gebruik van oproepcontracten toenemen in sectoren die gevoeliger zijn voor loonkostenstijgingen, zoals detailhandel en horeca. Gelet op bovengenoemde mogelijke werkgelegenheidseffecten is het van belang om kort aandacht te besteden aan de belangrijkste kenmerken van de lokale arbeidsmarkt. De kenmerken van de arbeidsmarkt kunnen de mogelijke werkgelegenheidseffecten matigen of juist versterken. In tabel 6 wordt een overzicht van de relevante kenmerken van de lokale arbeidsmarkt weergegeven.

Tabel 6. Ontwikkeling relevante indicatoren van de lokale arbeidsmarkt

	2017	2020	2022	2023
Werkzame beroepsbevolking	62.480	57.050	66.722	67.246
Werkloze beroepsbevolking	10.290	13.442	10.035	5.045
Beroepsbevolking	72.770	70.494	76.757	72.291
Economisch niet-actieven	45220	54.562	47.479	61.488
Arbeidsparticipatiegraad (%) ⁴²	53	46,7	51,5	46,4%
Werkloosheidspercentage (%)	14,1	19,1	13,1	7,0%
Jeugdwerkloosheidspercentage (%)	32,8	42,2	29,8	15,0%
Emigratie	5056	5123	5728	4988

Bron: CBS Curaçao (Arbeidskrachtenonderzoeken en Census 2023)

Allereerst stelt de SER vast dat de lokale arbeidsmarkt gekenmerkt wordt door een hoge werkloosheid. Indien de werkloosheid onderverdeeld wordt naar opleidingsniveau kan gesteld worden dat de werkloosheid in Curaçao het hoogst is onder de laagopgeleiden.⁴³ Met inachtneming van deze constatering kan een mogelijke productiviteitsval als gevolg van verdere indexering van het minimumloon juist de werkloosheid in het algemeen als de werkloosheid onder laagopgeleiden in het bijzonder, versterken. Tegen deze

⁴¹ Productiviteitsval impliceert dat de werknemer niet voldoende arbeid levert om zijn totale arbeidskosten terug te verdienen.

⁴² in % van de totale bevolking

⁴³ CBS, Statistische trends. Beroepsbevolking op de Nederlands-Caribische eilanden, 2019.

achtergrond wil de SER de regering aanbevelen tot het verrichten van een onderzoek naar de oorzaken van de hoge werkloosheid onder laagopgeleiden. Het is van belang om te weten of de hoge werkloosheid onder laagopgeleiden mede veroorzaakt wordt door de productiviteitsval.

Een ander relevant aspect dat de lokale arbeidsmarkt beïnvloedt, is emigratie. Emigratie beïnvloedt niet alleen de omvang van de beroepsbevolking, maar leidt over het algemeen ook tot verlies van kennis en vaardigheden, vooral onder jongere en hoogopgeleide arbeidskrachten. Recente demografische gegevens over leeftijd, hoogst genoten opleiding en economische status van emigranten ontbreken. Een nadere analyse is nodig om dit inzichtelijker te maken ten behoeve van ontwikkeling van gericht beleid, zoals investeringen in scholing, arbeidsmarkttoeleiding en aantrekkelijkere arbeidsvoorwaarden om emigratie te beperken.

Een ander belangrijk kenmerk van de lokale arbeidsmarkt is de lage arbeidsparticipatie in combinatie met een hoog aantal economisch niet-actieven⁴⁴. De lage arbeidsparticipatie kan deels verklaard worden door de hoge werkloosheid. In geval de arbeidsparticipatie onderverdeeld wordt naar leeftijdscategorie dan blijkt dat de arbeidsparticipatie het hoogst is onder leeftijdscategorie van 25 tot 55 jaar. De arbeidsparticipatie is het laagst onder enerzijds jongeren tussen 15 en 25 jaar en ouderen tussen 55 tot 65 jaar. In tegenstelling tot de arbeidsparticipatie, zijn jongeren tussen 15 en 25 jaar en ouderen tussen 55 tot 65 jaar het meest economisch niet-actief. Gelet hierop rijst de vraag of de verhoging van het minimumloon zal bijdragen aan een verbetering van de arbeidsparticipatie en het verlagen van het aantal economisch niet-actieven. De SER is van mening dat de verbetering van de arbeidsparticipatie het beste gerealiseerd kan worden door middel van het inzetten van meerdere beleidsinstrumenten gericht op het bewerkstelligen van een actieve deelname aan de arbeidsmarkt. Het uitsluitend verhogen van het minimumloon zal niet toereikend zijn om de arbeidsparticipatie te verhogen.

---

⁴⁴ De economisch niet-actieven zijn mensen die niet werken en ook niet werkloos zijn, omdat ze niet op zoek zijn naar werk en/of daarvoor niet direct beschikbaar zijn.

4 Samenvatting en aanbevelingen

4.1 Belangrijkste bevindingen

De SER stelt vast dat het waarborgen van een toereikend inkomen essentieel is voor huishoudens in Curaçao, met name voor minimumloners. Dit is van belang om een redelijk levensonderhoud te kunnen bekostigen en actief deel te nemen aan de samenleving. Er bestaat een duidelijke behoefte om de balans te herstellen tussen overheidsbeleid en gemeenschapsbehoeften, met specifieke aandacht voor ondersteuning van mensen met een laag inkomen. De SER erkent, zoals eerder aangegeven in voorgaande adviezen, de noodzaak op lange termijn om het minimumloon geleidelijk te verhogen richting het sociaal minimum, gezien de huidige onvoldoende dekking ervan voor elke minimumloner. Echter, gezien de potentiële negatieve gevolgen, zoals verhoogde loonkosten voor werkgevers en het risico van een loon-prijsspiraal, is een zorgvuldige benadering geboden.

Zonder aanvullende maatregelen kunnen de negatieve effecten op de economie en arbeidsmarkt de voordelen van de maatregel overstijgen.

Het is verder van belang om een evenwicht te vinden tussen het verhogen van het minimumloon en het handhaven van economische stabiliteit. Een te snelle invoering of een te aanzienlijke verhoging kan negatieve gevolgen hebben voor de werkgelegenheid en de concurrentiepositie van bedrijven.

4.2 Aanbevelingen voor beleidsimplementatie

De inflatie heeft recentelijk niveaus bereikt die in vele jaren niet zijn waargenomen. Hoewel deze nu begint af te nemen, zijn met name de armste huishoudens onevenredig zwaar getroffen. Ondanks de recente verhogingen blijven minimumlonen moeite hebben om gelijke tred te houden met de inflatie.

Hoewel hoge mate van onzekerheid en een aanzienlijke vertraging in de economische groei voorzichtigheid bij het verhogen van minimumlonen suggereren, hebben verschillende landen ruimte om verder te gaan dan de huidige minimumloonniveaus om op zijn minst gedeeltelijk de meest kwetsbare werknemers te beschermen tegen stijgende prijzen. Gezien de verscheidenheid aan nationale institutionele instellingen en mechanismen voor loonaanpassing, is het van belang dat wettelijke minimumlonen regelmatig worden herzien en aangepast.

Boven en buiten het minimumloon kunnen collectieve overeenkomsten (cao's) bedrijven en werknemers helpen om op maat gemaakte en ad-hoc oplossingen te vinden om de kosten van inflatie eerlijk te delen en een loon-prijsspiraal te vermijden, bijvoorbeeld door loonstijgingen te beperken in ruil voor eenmalige uitkeringen en/of niet-loongerelateerde voordelen.

Effectieve coördinatie van aanpassingen van het minimumloon met andere belasting- en uitkeringsregelingen, inclusief de buitengewone maatregelen die zijn genomen om de effecten van de crisis te verzachten, is essentieel om ervoor te zorgen dat verhogingen van de nominale waarde van het minimumloon resulteren in een hoger nettoloon, terwijl de stijging van de arbeidskosten voor werkgevers wordt beperkt en de kosten voor de overheidsbegroting onder controle worden gehouden. In sommige landen wordt het wettelijke minimumloon, formeel of informeel, gebruikt als referentie voor de aanpassing van andere beleidsinstrumenten, zoals sociale minima, inkomstenbelastingsschijven en inkomensdrempels voor uitkeringsgerechtigdheid, met implicaties die verder kunnen gaan dan alleen minimumloonverdieners.

MEO stelt vast dat de mogelijke nadelige effecten van een verhoging van het minimumloon, zoals het verlies van banen en een daling van de concurrentiepositie, zwaarder kunnen wegen dan de voordelen. Dit zou het beoogde doel van sociale bescherming kunnen ondermijnen, vooral voor minimumloonverdieners. Toch is het besluit niet zonder nuance, gezien de bredere sociaaleconomische context en beleidsdoelen.

De SER verenigt zich met het genuanceerde advies van het Ministerie van Economische Ontwikkeling en onderschrijft de visie dat de voorgenomen verhoging van het minimumuurloon op zorgvuldige wijze dient te worden doorgevoerd. Deze aanpak wordt gesteund door een aantal belangrijke overwegingen.

Allereerst biedt de huidige hoogconjunctuur, samen met de gunstige economische vooruitzichten, voldoende ruimte voor een verantwoorde verhoging van het minimumuurloon. Dit creëert de mogelijkheid om sociaaleconomische verbeteringen door te voeren zonder de economische stabiliteit onnodig in gevaar te brengen.

Daarnaast benadrukt de SER dat het minimumloonbeleid niet op zichzelf moet staan, maar gezien moet worden in samenhang met bredere beleidsdoelen. Het versterken van sociale inclusie en duurzame ontwikkeling vormt hierbij een essentieel uitgangspunt. Ook is van belang dat Curaçao zich heeft gecommitteerd aan de Agenda 2030 van de Verenigde Naties, waarin waardig werk en economische groei als kernpunten worden benadrukt. De voorgenomen verhoging sluit aan bij deze internationale verplichtingen en draagt bij aan de realisatie van deze lange termijn doelen. Tot slot wijzen zowel wetenschappelijke inzichten als praktijkervaringen erop dat de negatieve effecten van een minimumloonverhoging op werkgelegenheid vaak beperkt blijven of sterk afhankelijk zijn van de specifieke context. Theoretische modellen suggereren zelfs dat deze effecten minder zwaarwegend kunnen zijn dan vaak wordt aangenomen. De SER onderstreept daarom het belang van een weloverwogen en toekomstgerichte aanpak bij de uitvoering van deze beleidsmaatregel.

De SER benadrukt de noodzaak van nader onderzoek naar de impact van de voorgenomen minimumloonverhoging op de economie en werkgelegenheid. Dergelijk onderzoek moet dienen als fundament voor toekomstig beleid dat zowel economische stabiliteit als sociale rechtvaardigheid bevordert. Om een evenwichtig en toekomstgericht minimumloonbeleid te ontwikkelen, is het van essentieel belang om niet alleen de huidige economische en sociale omstandigheden in ogenschouw te nemen, maar ook maatregelen te formuleren die duurzame groei en inclusiviteit stimuleren.

In dit verband stelt de SER een reeks aanbevelingen voor die gericht zijn op het combineren van economische stabiliteit met sociale vooruitgang. Ten eerste acht de SER het cruciaal om toekomstige minimumloonverhogingen, zowel via indexering als autonoom, te koppelen aan de groei van de lokale economie. Deze koppeling waarborgt een evenwichtige aanpak die bijdraagt aan zowel economische stabiliteit als sociale vooruitgang, waarbij het belang van actuele en betrouwbare data als fundament voor weloverwogen beleidskeuzes niet kan worden onderschat.

Daarnaast onderstreept de SER het belang van gerichte investeringen in scholing en activeringsprogramma's. Door werknemers en werkzoekenden intensief te begeleiden, kan hun productiviteit worden verhoogd en hun inzetbaarheid op de arbeidsmarkt worden vergroot. Deze begeleiding moet zich richten op scholing en training, activering van laagopgeleide werknemers en de implementatie van strengere controle- en sanctieprocedures binnen de sociale zekerheid. Verder adviseert de SER specifieke middelen vrij te maken voor het opleiden van minimumloners, vooral in sectoren zoals toerisme, waar de vraag naar laagopgeleide arbeidskrachten op korte termijn groot is.

Een ander belangrijk aandachtspunt is het immigratiebeleid. De SER pleit voor strengere controle op illegale arbeid en effectieve handhaving om oneerlijke concurrentie door economische migranten te voorkomen. Tegelijkertijd benadrukt de SER dat er een behoefte bestaat voor het completeren van de lokale arbeidskrachten voor werkgevers.

De SER wijst ook op het belang van een betere arbeidsmarktmatching. Dit kan worden bereikt door de ontwikkeling van een geautomatiseerd centraal registratiesysteem of een vacaturebank, waarmee vraag en aanbod op de arbeidsmarkt beter op elkaar kunnen worden afgestemd. Daarnaast wordt aanbevolen om te investeren in productiviteitsverhoging, met bijzondere aandacht voor sectoren zoals toerisme, en om besparingen te benutten voor het versterken van het sociale zekerheidsstelsel.

Tot slot benadrukt de SER het belang van kwantitatief onderzoek naar relevante sociaaleconomische vraagstukken. Dit omvat de actualisatie van de armoedegrens en het bestaansminimum specifiek voor Curaçao, evenals een analyse van factoren die de voordelen en risico's van minimumloonverhogingen

beïnvloeden. Met deze aanbevelingen streeft de SER naar een beleid dat niet alleen de levensstandaard van werknemers verbetert, maar ook de bredere sociaaleconomische ontwikkeling van Curaçao ondersteunt.

Zo benadrukt de SER het belang van een integrale aanpak die economische groei stimuleert en tegelijkertijd sociale zekerheid en rechtvaardigheid waarborgt. Deze analyse benadrukt het belang van een evenwichtige aanpak om de voordelen van een minimumloonverhoging te maximaliseren en de negatieve gevolgen te minimaliseren.

In het verlengde daarvan verdient het tevens hiernavolgende aanbevelingen:

- De Minister van SOAW kan overwegen om een lager indexeringspercentage toe te passen dan voorgeschreven in artikel 13, eerste lid, van de Landsverordening minimumlonen, om de impact op de economie en de arbeidsmarkt te matigen.
- De SER benadrukt de noodzaak van een gedetailleerde toelichting op de keuze voor een lager indexeringspercentage, waarbij de bijzondere omstandigheden en de noodzaak van een effectieve indexeringsmethode worden meegewogen. De regering kan kiezen uit bestaande indexeringsmethoden die al worden toegepast voor de AOV, AWW, bezoldiging van overheidsdienaren en pensioenen van gepensioneerde overheidsdienaren.
- De SER beveelt aan om de methodiek van minimumloonaanpassingen verder te objectiveren en te rationaliseren, rekening houdend met ILO-aanbevelingen.
- Bij de verhoging van het minimumloon, dient rekening te worden gehouden met het belang van gerichte ondersteuning en maatregelen die specifiek zijn afgestemd op de specifieke behoeften en omstandigheden van minimumloners. Dit kan onder meer bestaan uit aanvullende sociale voorzieningen, belastingverlichting, en/of ondersteuning bij huisvesting, energie en kinderopvang.
- De Raad beveelt verder aan om de effecten van de minimumloonverhoging nauwlettend te monitoren en te evalueren. Dit is essentieel om tijdig bij te sturen en negatieve economische gevolgen te minimaliseren.
- De SER adviseert rekening te houden met de sectorale impact van de voorgenomen verhoging van het minimumloon, vooral in bedrijfstakken zoals "Groot en kleinhandel en reparatie van motorvoertuigen", "Horeca", en "Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening", die gevoelig zijn voor dergelijke veranderingen. Deze sectoren, gekenmerkt door lage gemiddelde inkomens, kunnen moeite hebben met het dragen van de verhoogde loonkosten, wat vooral voor kleine bedrijven druk op winstmarges kan betekenen. De SER benadrukt het belang van het monitoren van de economische prestaties van deze sectoren en het effect van loonkostenstijgingen op hun financiële situatie en toegankelijkheid van diensten, zoals in de zorgsector. Daarbij wordt aangeraden dat de regering in haar begroting rekening houdt met de verhoogde bedrijfskosten van gesubsidieerde instellingen als gevolg van de stijging van het minimumloon.
- De SER geeft de regering voorts in overweging op korte termijn de procedure in gang te zetten tot wijziging van de indexeringsmethode, zoals opgenomen in artikel 13, eerste lid, van de Landsverordening minimumlonen. Deze wijziging moet rekening houden met één of meerdere sociaaleconomische factoren.
- Gezien de urgentie van een effectieve indexeringsmethode voor het minimumloon, stelt de SER voor dat de regering de aanpassing van de indexeringsmethode alvast vaststelt als onderdeel van het minimumloonbeleid, vooruitlopend op de vereiste wettelijke wijziging van de Landsverordening minimumlonen.

- De SER benadrukt verder het belang van versterkte begeleiding voor werknemers en werkzoekenden, met een focus op scholing, activering, en een effectief controle- en sanctiebeleid. Dit is essentieel om de productiviteit te verhogen en de participatie in de economie te verbeteren.
- De SER beveelt tevens aan om de focus te leggen op het meten en stimuleren van arbeidsproductiviteit als een cruciaal element voor duurzame economische groei en om eventuele verhogingen van het minimumloon te koppelen aan de groei van de lokale economie.
- Voorstellen voor flankerend beleid dienen verder overwogen te worden, evenals het belang van bipartiete en tripartiete sociale dialoog in geïnstitutionaliseerd verband.
- De raad benadrukt het belang van gerichte inspanningen voor armoedebestrijding en een eerlijkere inkomensverdeling, met bijzondere aandacht voor de rol van het minimumloon als beleidsinstrument. Daarnaast pleit de SER voor het ontwikkelen van specifieke beleidsmaatregelen ter ondersteuning van éénoudergezinnen, gericht op het aanvullen van hun inkomen. De SER benadrukt dat, hoewel de verhoging van het minimumloon een positieve stap is, het belangrijk is om een alomvattende benadering van armoedebestrijding te hanteren. Dit omvat het aanpakken van de inkomens van uitkeringsgerechtigden en het waarborgen van een effectief beleid voor armoedebestrijding.
- De SER adviseert de regering om een diepgaand onderzoek te initiëren naar de oorzaken van de hoge werkloosheid onder laagopgeleiden, met speciale aandacht voor de mogelijke invloed van de productiviteitsval als gevolg van de verhoging van het minimumloon.
- Een evaluatie van de impact van de verhoging van het minimumloon op de arbeidsparticipatie, vooral onder jongeren en ouderen, is verder aan te bevelen om te bepalen of deze maatregel bijdraagt aan een verhoogde arbeidsparticipatie en een vermindering van het aantal economisch niet-actieven.
- Gezien het risico dat werkgevers minder geneigd zullen zijn laagopgeleiden in dienst te nemen of te houden vanwege hogere loonkosten, adviseert de SER de invoering van compenserende maatregelen voor werkgevers. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van subsidies of belastingverlichting.
- De SER stelt voor om specifiek beleid te ontwikkelen gericht op het verhogen van de arbeidsparticipatie van jongeren en ouderen, gezien hun lage participatie en hoge mate van economische inactiviteit.

Conclusie

Concluderend kan worden vastgesteld dat de potentiële nadelen van een verhoging van het minimumuurloon naar verwachting de voordelen kunnen overschaduwten. Dit kan leiden tot een situatie waarin de doelstellingen van de Minister van SOAW, gericht op het verhogen van het minimumloon, mogelijk een tegenovergesteld effect hebben op de groep minimumloners. Deze situatie vraagt om een zorgvuldige afweging van de voordelen van een hoger minimumloon tegenover de mogelijke economische risico's.

Een verhoging van het minimumloon kan leiden tot verhoogde loonkosten voor werkgevers, wat negatieve gevolgen kan hebben voor de werkgelegenheid, met name in sectoren met veel minimumloonwerkers. Daarnaast kan een hoger minimumloon de concurrentiepositie van bedrijven beïnvloeden en mogelijk leiden tot hogere prijzen voor goederen en diensten, wat inflatoire druk kan veroorzaken.

De SER benadrukt daarom het belang van een evenwichtige strategie die niet alleen gericht is op loonverhoging, maar ook op flankerend beleid c.q. gerichte ondersteuning en maatregelen die zijn afgestemd op de specifieke behoeften en omstandigheden van minimumloners. Dit kan onder meer bestaan uit aanvullende sociale voorzieningen, belastingverlichting en ondersteuning op het gebied van huisvesting en gezondheidszorg.

Door deze evenwichtige benadering te volgen, streeft de SER ernaar om de levensstandaard van minimumloners te verbeteren zonder de bredere economische stabiliteit in gevaar te brengen. Dit vereist een voortdurende monitoring en evaluatie van de impact van de minimumloonverhoging, om tijdig bij te sturen en negatieve economische gevolgen te minimaliseren.

De SER kan zich in beginsel vinden in de indexering van het minimumloon, met inachtneming van de aandachtspunten en overwegingen zoals in dit advies uiteengezet. Daarnaast overweegt de SER op korte termijn een grondige actualisatie van haar in 2017 uitgebrachte initiatiefadvies inzake de verkenning van het beleidsthema minimumlonen (referentienummer: 173/2017-SER)."

Namens de Sociaal-Economische Raad,

De fungerend Voorzitter,

Dhr. mr. J.H. Jacobs

De Algemeen Secretaris,

Dhr. drs. R.J. Henriquez

cc.: De Minister van Algemene Zaken
De Minister van Economische Ontwikkeling
De Directie Wetgeving en Juridische Zaken (WJZ)
De Sector Arbeid van het ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en welzijn (SOAW)
De Sector Financieel Beleid en begrotingsbeheer van het ministerie van Financiën